

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Nyomtató utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Elvész a nép, mely tudomány nélkül való.

(Mátyás király restjei.)

Ki ne tudná ugyan a Király lustáinak történetét?

Recsegve omlanak össze az égő ház szarufái, a folytó füst megtölti a ház minden zegét-zugát, ijedt szomszédok rémült kiáltása felferi a bent szunnyadó nagy alvókat is. Csak megszólal az egyik: »Megégünk, talán ki kéne már menni.« »Ha szeretnek, majd kivitetnek,« csendesíti a higgadtabb vérű második. »Ugyan, hogy nem resteltek beszélni«: feddi őket a flegmatikus harmadik.

A ház pedig gyorsan pusztul tovább, még egy nagy recscsenés, nagy lobbanás, azután csend lesz, a halál néma csendje.

A Te házad is pusztul Uram én Királyom! Omlik a vakolat, bomlik a körakás sora, csikorognak az eresztékek, recsegve-ropogva szakadozik le a tetőzet, nagy zuhanással dőlnek le büszke tornyaid.

Hát a nép, mely boltjai alatt lakozott? Vannak a kik kiáltanak! Vannak a kik sirással vernék fel az aluvókat. Hátha, hátha meglehetne még menteni az Urnak házát és vele életünk!

Vannak közöttünk bizakodók is. Talán sokan is. »Majd megment az állam, ha kedvesek vagyunk neki.« A kövek pedig hullanak tovább.

Vannak nyugodt vérűek is, kik sokszor feddöznek a kiáltókkal, a bizakodókkal: »Oh! hogy nem resteltek szólani!« A kövek pedig hullnak, egyre hullnak.

»Miért vetted el minket óh Isten mindenestől fogva? Emlékezzél meg a Te gyülekezetedről, melyet régen szerzettél és megváltottál! Ne adják a fenevadaknak a Te gerlicéidnek lelkét, a Te szegényeidnek gyülekezetéről ne felejtkezzél el mindenestől togvá!« (Zsolt. LXXIV.) Mert mi már elfelejtkeztünk magunkról is.

Csak nem mi vagyunk Uram Királyom a Te lustáid? Csak nem azoknak sorsa vár reánk? Óh! Uram ha már halni, pusztulni kell; adj minékünk ennél szebb halált!

Gergely Antal.

Megváltás.

Minden téli tájkép az elátkozott világot, s minden tavasz a megváltást és feltámadást juttatja eszünkbe.

Ilyen szabadulás és megváltatás után sóhajtozunk ma is. A föld is, a magyarság is és a mi egyházunk is.

* * *

A zord télnek vége van. Még megpróbálkozik ugyan a vén zsarnok és újra vissza akarja szerezni elvesztett uralmát. Mint a hátráló ellenség hideg szelével, éjjeli fagyával vissza-vissza csap az előnyomuló, a diadalmas tavaszra. De már nem gátolja meg az életet, a fejlődést és a munkát, a mely a jövő felépítésére az egész vonalon megindult.

„Kibocsátod a Te Lelkedet és megújítod a földnek színét.“ A megújulás szellője fuvall, itt a tavasz, a melyet vártunk, itt a fény és itt a meleg.

Most van ideje a régi avar eltakarításának, most az új tervek körvonalozásának, messze célok kitűzésének . . .

A határ árkokat, az elválasztó utakat és mesgyéket azért hozza rendbe a gazda és azokon belől már a jövőnek szánt és vet a földmives.

Utakat vág, árkokat, sebeket köt be s a jövő fejlődés alapjait rakja le a zsinat. Már

második ízben gyűlt össze azért, hogy 12—14 év, sőt százados szenvedés alatt felgyűlt bajokat megorvosolja s a minden ponton fejlődő életet egységes mederbe vezesse s a mi kis világnak s annak az egyetemes óhajtnak, mely e világot élteti, formát és intézményeket adjon.

Mikor nagy feladatának teljesítésére első ízben hozzá kezdett, az egyház és a köz választottai is felgyülekeztek az ország székvárosába, még a tél elébe mentünk. Ősz volt a természetben is. Azóta nagy változások történtek. A kemény tél elment és elmúlt; szép virágok láttatnak a földön és a gerlicének szava hallatszik. Azoknak, a kik elhivattak, a feladata azonban ugyanaz maradt s eddigi munkájukból láthatjuk, hogy legjobb igyekezetük és szándékuk szerint megakartak felelni annak. Belhivatalnoknak és a túlterhelt adózóknak sebeibe olaj és bor töltetik. Használhatatlan épületek és romok eltakarítatnak. Utak, határok biztosan kijelöltetnek s megkezdődik a vetés a jövő számára is. De mindez a fáradozás és munka még önmagában csak hiábavaló. A szorgalmas munka magában nem hozza el a tavaszt és a pusztá törvénytevés nem hozza el a kegyelem és a megváltás idejét.

A gazda, midőn a régi mesgyéket bontogatja, takarít, fát nyes, szánt, vet, mindég az égre gondol; a tavaszi napra, mely fényével

TÁRCA.

Mezőtúr múltja.

Ki tudná megmondani, mely ponton támad fel reggel a világosság, mikor egyszerre kezd derengeni az egész keleti ég? Épígy ki tudna ma napság rámutatni Túr reformálásának legkezdetére, mikor valószínűleg az egész város egyszerre vette fel az új hitet. „Birtokában maradván régi temploma és iskolája.“ Az időt mindjárt a reformáció kezdetére, az 1530-as évekre tehetjük. A valószínűség amellel szól, hogy a literatusnak nevezett Turi Szabó Lukács, ki 1531-ben volt a krakkói és wittenbergi egyetemen, kezdeményezte szülővárosa (!) lakosai között az új hitet. Néki segédkezett Kálmáncsai Sánta Márton, valószínűleg 1538. után nemsokára s Debrecenbe menetele előtt. „Az ő idejében kezdett az iskola is virágozni.“

Persze, hogy rendes szervezetről szó sem lehet. 1551-ben pl. az iskola igazgatására, mely állás akkor üres volt s „egyuttal, hogy olykor olykor predicáljon“ is Szegedi Kis Istvánt hívja meg két túri „nemes ember, Törő Demeter és Törő Mátyás.“ Ha a későbbi századok történetéből lehet következtetni, ez azt jelenti, hogy említett nemes emberek vagy tanácsbeliek voltak, vagy annak megbizásából csele-

kedtek. Turt ugyanis, hol tiszta református volt a lakosság, úgy egyházilag, mint politikailag a városi tanács dirigálta. Egész a legújabb korig nem is gondoltak rá, hogy az egyház számára külön igazgató testületet válasszanak.

S hogy milyen lehetett az az iskola, melynek e században 1555. körül Turi Pál, 1567. Félégyházi Tamás voltak a legkitűnőbb vezetői, azt szintén csak következtetni lehet. Nem rendszeres népiskola, de mindenesetre több annál, merném állítani, hogy soha olyan magas színvonalu az iskola nem volt Túron, mint ekkor. Főiskoláink nem voltak s az írás és olvasás megtanítása után nyelvek tanítása s az volt a cél, hogy az ifjakat külföldi akadémiákra előkészítsék. És ezt tette Túr éppenúgy, akár csak Debrecen. Számosan látogatják meg az itteni iskola elvégzése után a külföldi akadémiákat, kiknek egy része magát Thurius vagy Thurinusnak is írja, 1579-ből pedig adat van rá, hogy az itteni tanulók a wittenbergi magyaroknak segélypénzt küldtek, tehát velők összeköttetésben állottak.

Hogy mily jelentősége volt Túrnak „e népes városnak“, bizonyítja az a körülmény is, hogy a manapság heves-nagykunságinak nevezett tractus róla nevezetett „túri tractusnak“, ahonnan természetesen az esperesek vagy seniorok is kikerültek jó részben az egész következő században.

Sajnos, a következő században nem fejlődést, hanem visszaesést találunk. Ezt a krónikás annak

élteti, melegével és áldásos esőjével megneveli a tenyészetet.

Erre a melegre, esőre, világosságra szükségünk van a rendezés munkáján kívül nekünk is, ha azt akarjuk, hogy az egyházi élet kopár mezeje ismét felviruljon.

Ez a meleg a mi egyházunkban a *szabadság* és a *haza- és ember-szeretet evangyélioma*. S a fény nem más, mint a *tudomány, a haladás*, melynek előmozdítása a magyar protestáns egyházak hivatásával régen egybeforrt. Nem az ószövetség törvénye és türelmellensége, az evangyéliom fénye és melege, büntől és szolgaságtól megszabadító ereje fogyatékos nálunk, különösen a nagy magyar alföldön, melynek széles határai, nagy tömegekbe össze szoruló népei magokra hagyatva, századok óta megváltatás és új élet után epekednek s azt nem találva a baptizmus és nazarénizmus; a felekezetenkívüliség és a socialismus felé széledeznek.

* * *

Szent György havában régi elásott kincsek felvetődését várja a babonás néphit. E kincsek valósággal megis vannak a magyar alföld termékeny talajában és magyar népnek fogékony szívében és lelkében.

A mi kiváltja azokat, nem más, mint a mivelttség a haladás, a tudomány és az evangyéliom.

Ezeknek fénye már meg is tetszik a széles térségeken, a magyar alföld városaiban. Az evangyéliom élővé válik a hivatott próféták szívében és csodákat mivel. Általános a vágy az alföld szellemi megszervezése és a debreceni egyetem iránt. A magyarság megelégette elvettségét és megváltódást keres.

Ti választottak, a kik ott az országos magaslapon állatok, ne csak a törvények bilincseivel és mesgyéivel, ne csak a külső rendezés munkáival törődjétek, hanem az új élet előkészítésével és a szabadítással is. Ti pedig Turkeve, Hódmezővásárhely és Mezőtúr népe és ti többi erős alföldi városok, okos előrelátó vezetők, derék lelkes magyar nép csak élesszéték a szent tüzeket és tartásatok ébren, építsétek a debreceni egyetem ügyét s buzgó áldozatokkal vessétek meg annak alapjait. Istennek tetsző nagy munka ez s az ő áldása fog meglátszani rajta az ő dicsőségére és a mi, a magyarság megváltására és megszabadítására.

Dr. Ferencsy Gyula.

Mezőtúr — Debrecennek.

Azt mondják, a lélek nincs helyhez kötve. Pedig, ha a lelket nyilvánulásaiban ismerhetjük meg, nem is lehet másként gondolni. Hát hogyan tudnánk különben elképzelni, hogy egyes

tudja be, hogy „a török 1552. Temesvárat és Szolnokot megveszi, a Collégium miatt sokat szenved a város, de mégis el nem bocsátja,“ sőt míg teheti, neveli is. Másik ok meg az, hogy „Debrecen városában gymnásium fundáltatik,“¹ minek következtében a túri iskola jelentősége lassankint alább száll. Innen Debrecenből hozzák aztán „esztendőnként az iskolamestereket.“ De még ekkor a „túri kollégium“ megmaradt, „1630. táján erőtelenedik el, Váradon fundáció létesen, odaszívódnak, holott az ifjuság megsaporodik.“

Az elerőtlenedés pedig úgy történt, hogy a túriaknak templomuk és iskolájuk egyaránt török pusztításoknak estek áldozatul, kik „azoknak köveiből a vízi malomnak gátat csináltak.“ Túrnak nem voltak Török Jánosaik, meg fejedelmi alapítványaik, mint Debrecennek, itt mindent a lakosságnak kellett csinálni. Hogy bizonyos előnyei is voltak, az tény. Előny volt már abban is, hogy a földesúr távol lakott, kitől a határt bérelték s így bizonyos önrendelkezési joggal bírtak, előny volt a török hódoltságban is, mert legalább a XVII. században vallási üldözésnek nyoma nincs. De annyival több aztán a sarc, melyet a szolnoki bégnek, meg a portyázó török csapatoknak kell fizetni, melyek sokszor pusztá kedvtelésből is pusztítanak. Így midőn a túriak el-

rontott templomuk s oskolájuk helyére „nádból készítették valamelyes“ épületet, azt csakhamar felperzselték.

Ettől fogva nem is épült az fel ebben a században, bár újra meg újra megkapják a töröktől az engedélyt a templom, harangláb és templom körül levő épületek megcsinálására. Sőt 1692-ben egy nagyobb baj is elkövetkezett. A túriak a szorongatott török dúlásait, sarcolását nem állhatván ki, elhagyják lakóhelyeiket s elmennek lakni a várkonyi pusztába. A várkonyi pusztában „mulatásukról“ már egyidejű irott emlékünknél maradt fenn, a város 1692—1754-ig terjedő jegyzőkönyve. Bujdosásukban velük volt predicatoruk Szikszai Sámuel, 1696. pedig Hetényi Sámuel fogadják meg scholamesternek, ami a szép és jó iránt való buzgalmuknak, áldozatkészségüknek méltó bizonyossága. 1699-ben, a törökök végleges kiűzése után tértek ismét vissza.

Rövid pihenőjök volt. Templomukat fel sem építhették. A Rákóczi felkelés idején meg az istenverte rákok ütöttek rajtuk 1705. és a szegény túriaknak megint futniok kellett. Ez alkalommal valószínűleg több helyt: a hevesmegyei Hanyi vagy Honyi pusztán, továbbá a roffi határhoz tartozó Akolháton túl a Tiszán, mások szerint Aroktón bujdosnak, elásván a temetőben nagyobbik harangjukat, mialatt kis harangjukat elvitték magukkal. Pusztai lakozásuk idején prédikátorokul említetik Szatmári István 1705—9, valamint már említett Hetényi Sámuel

¹ A debreceni iskola főiskolává alakítása Balogh F. szerint 1588-ban volt, lásd 1904. évi Debr. Prot. Lap 102.

vidékeknek, népeknek szellemei élete oly különféleképen képződik s évszázadokon át megmarad?

Valamikor ugyanaz a Lélek vett lakozást Mezőtúron, amelyik Debrecenben. Kálmáncsai Sánta Márton lángoló szelleme emésztette meg az őt s teremtett helyette egy új világot itt is, ott is. Szegedi Kis István és Mélius Péter, eme két „örök emlékezetre méltó veterán bajnok“ (Béza) barátsága s a debrecenieknek a fogságban szenvedő volt túri reformátor segélyére sietése tette minden kétséget kizáróvá a Lélek azonosságát, s ennek megpecsétlésére hívta meg Debrecen Túrnak rektor-papját, a bibliafordító Félégyházi Tamást. A testvéri együttérzést mi sem bizonyíthatná jobban, mint az elmúlt század 50-es éveinek története, mikor a Thun rendszer elviselhetetlen terheket róván középiskoláinkra, Túr gimnásiumát három évre kénytelen beszüntetni, de a debreceni gimnásium megmentésére örök időkre szóló évi járadékot biztosít.

Hogy ne örülnénk, hogy ne fogadnánk testvéri szeretettől áthatott kebelrel, a debreceni egyetem nagy eszméjét mikor ama Lélek egységének újabb bizonyosságául szerető ölelésre tárta karjait Debrecen ami szeretett papunk, Gergely Antal fogadására, ki annak a Léleknek bűvös-varázsos tolmácsa s ki, látjuk, nemcsak Túron, hanem Debrecenben is megtalálta a szívekhez vezető utat. Tolmács ő, kinek

nem kell hosszasan kutatni annak a Léleknek mélységeit, úgy buzog ajkán elő Annak ihlete, mint az üdítő, kristálytisza forrásvíz. Árja sodor, ragad, hogy a keseredett pillanatra feledje bánatát, a megfásult szív áthévüljön s szakadozott lélekzettel lesse az ömlő, most szeliden csergedező, majd szilajon tajtékzó áradatot.

Debrecen, te „hegyen épült város“, üdvözlünk mi túriak. Lehet, hogy a kálvinista áldozatkészségnek ismét erőmegfeszítést kell tenni. Nem baj, mi tudjuk, hogy annak a „hegyen épült városnak“ világolnia kell s ha az alföldi magyarság nagy érdekéről a debreceni egyetemről van szó, mint már egyszer, ismét nem fogunk elmaradni.

Nagytiszteletű szerkesztő úr jóindulatából pedig hadd legyen a lap további tartalma ami lelkünknek, ami gondolkozásunknak, ami magyarságunknak mutatója.

Mezőtúr, 1905. márc. 15.

* * *

TANÜGY.

Egyházi és iskolai élet.

Még talán azt is a cimbe kellett volna írnom, hogy: Mezőtúron. De a nagytiszt. szerkesztő úr szíveségéből ma annyira mezőturi a „Debreceni Protestáns Lap“ — hogy természetesen — tour à tour — Túról szól annak minden rovata.

scholamester, pap és nótárius, ami különben rendszeren úgy volt, hogy a scholamester egyuttal pap is volt; a nótáriusságot valószínűleg szükségből bízták rá. Ezen bujdosás közben veszett el, nagy sajnálatunkra, egyházunknak legrégebbi anyakönyve, feljegyzések szerint „Ónadbán maradt“

1714-től fogva Püspöki Süllye János, később esperes, lett a lelkész, ki anyakönyvet nem találván, új matriculát kezdett. Ettől kezdve biztosabb és tüzetesebb adataink vannak egyházunk történetére nézve. Azonban, mint eddig mellőztem a tüzetesebb részben helyi, részben Lampe stb. után megállapítható adatok felsorolását, úgy ezután is csak a legáltalánosabb körvonalakra terjeszkedhetem ki.

Ha eddig nem volt elnyomatás, üldöztetés, megkezdődött most az ismert „egységes birodalom“ politikája. Már 1718. nov. 20. a váci püspök óméltósága látogatja meg a szegény Süllye Jánost, akitől meg kell vallani, hogy feljegyzései szerint buzgó ember lehetett s egész napon „éhen, szomjan“ kellett vele vitázni, mindenáron „ecclesiastica visitatiót“ akarván eszközölni, mely „moeskoltatást“ azonban meg nem engedték. Itt hagyta aztán az „ünnepek megtartása“ stb. vonatkozó parancsait, melyeket később a helytartó tanács újra elrendelt. Azután meg Túrger generális itt levő katonáinak akar a regiment pap a ref. templomban Husvétkor misét mondani. A zaklatás végén kisül, hogy erre felsőbb „instruciója és commissiója“ volt. Az is szokásban volt,

hogy amely ecclesiastica be nem tudta igazolni, hogy minden egyházi vagy reformátusoktól ered és katólikus nincs a helységben, ott elvették a templomot és iskolát, amint idevonatkozólag kihallgatások Túron is folytak. Nem esoda, ha aztán ref. községek nem engedtek katólikust maguk között letelepedni.

A tulajdonképeni erőszakoskodások azonban a század 2. felében, Mária Theresia alatt következtek el. Már ekkor hatalmas fejlődést mutat az eklézsia. 1743-tól fogva kettős papság van. A „város reformata ecclesiájának“ protocollumában felsorolva látjuk két papnak, fiu iskola tanítómesterének, kántornak — névsoruk 1720-tól van, — lányok tanítójának fizetését. Volt 3 publicus praeceptor a quinta és sexta classisok tanítására, velük együtt 6-an voltak az u. n. deákok, kik 1728. óta hosszú tógát viselnek, kapnak évenként az eklézsiaától temetésre járásért egy pár eszmát, vagy 8 máriást. Persze, hogy város és egyház most is egy. A nótárius vezeti a protocollumot, sőt jegyzi be az esperesi iratokat is. Egyik ezek közül a házasságról intézkedik, rendelvén, hogy senkit hirdetés nélkül meg ne eskessenek és hogy ha nem tudja elmondani az „uri imát, apostoli credot és tizparancsolatot“. Másik alkalommal meg, 1757-ben a helytartó tanács a heidelbergi catherineismus elszedését parancsolván, és elnyomatások is következvén, Tiszteletes Tatai Ferencz, debreceni superintendens rendel böjtöt a felbőjtés nyomásának keserű napjaiban.

Tájékoztató elözetesen megjegyzem: a 40,989 ha. területű városban él 22 ezer református, ca 3000 kath., 1000 izr. stb. A ref. egyház nem teljes presbyteriumának száma 73, számos bizottsággal. Felsőbb egyházi hivatal betöltésénél van 8 szavazata.

A mi egyházi életünkről írni alapes és okfejtő tanulmányt, nem kisebb feladat, mint jellemezni az alföldi fajmagyar nép vallásos erkölcsét s a mi ezzel okozati összefüggésben van: képet adni eszejárásáról, karakteréről és kutatni azokat a hatásokat, amelyek felfogását irányítják.

En nem vágom, nem is vághatom ilyen nagy fába a fejszemet. E szerény soroknak nem is lévén egyéb célja, csak az, hogy nagy vonásokban ismeresse azt az általános állapotot, a mely az egyházi élet mezején manapság mindenütt tapasztalható; de egyuttal, Mezőtúron szerzett tapasztalatok alapján, rámutatni az eszközökre és módokra is, a melyek az egyház építésében sikereket ígérnek.

Sokszor hangzott és elhangzott már a panaszos hang napjaink egyháziatlanságáról, erkölcsi romlottságáról; a mikor nemesak az egyház testén élősködő szekták, nemesak a nép-pártban politikailag is folyton erősödő klerikalizmus, mint külső ellenségek, — de a lépten-nyomon tapasztalható, minden ellenségénél veszedelmesebb *belső* romlás; az erkölcsök elernyedése, a hit meglazulása, a kálvinista önérték lankadása, az egyháziasság meghibbanása, az ősi intézményekbe vetett bizodalom megrendülése, az őszerejű protestáns áldozatkészség csökkenése, a folyton harapódzó vallási közöny és még sok-sok *belső* kórság emészti sorvasztja igazság — és szabadság hirdetésére hivatott egyházunkat.

Akik az általánosan tudott bajok eredetét kutatják s mint a jó orvos: az *ok* megismerése után keresik a sebek balsamirját, azoknak rá kellett jön-

niök, hogy egyházi életünk kóros állapotának okát első sorban ott kell keresni, hogy egyházunk a kezdet legkezdeté óta folytonos élet-halálharcot vivott a maga *külső* ellenségeivel és ezen közben, mindig kétséges kimenetelű küzdelmei között, nem fordíthatott ugyszólván semmi gondot önmaga *belső* építésére, intézményeinek erősítésére. Szerencsére fentartotta azokat a még romlatlan hithűség, a nemes áldozatkészség és az ellenséges helyzet által kényszerített összetartás ösztöne.

Hogy a hitélet fentartására s az egyháziasság élesztésére szánt eszközök és módok nálunk századokon át ugyan azok maradtak, tanubizonyosság rá az, hogy a sokképen változott idők és körülmények dacára, a *belső* szervezkedés elégtelensége miatt, *ma is* azokkal az eszközökkel akarjuk megtartani a magunk hiveit és védelmezni intézményeinket, a melyeket az első hasonlíthatatlanul buzgóbb hitű, vallásosabb felfogású és tisztább erkölcsű ősök alkalmaztak . . .

A templomba *várjuk* ma is a hivek seregét, hogy az ige hirdetésével ott végezzük el *minden* hivatalos kötelességünket.

Pedig manapság, a mikor az embereket a minden téren szembetűnő vívmányok és találmányok, — az orvostan, a jogszolgáltatás, a természettudományok fejlettsége teljességgel elkényeztették; mikor a gazdasági egyenlőséget hirdető szociális tanok evolúcionális irányzata, a mely ezen a világon akar idvezíteni mindenkit, hadat üzen a kegyelem elvére alapított keresztyén morálnak: az egyház *belső* életében is a haladó kornak és a kóros állapotoknak megfelelő építő eszközökről kell gondoskodni!

Es most következik a mezőtúri nagy egyház *belső* életének ismertetése. A mezőtúri egyház életének, — a hol a lelkes vezetők, a most folyó luszturum alatt, megértették a vészes helyzetet és meg-

Mint mondám, ez időben volt Túrnak is erőszakoskodásban része. Barkóczy Ferencz egri püspök, egyben hevesi főispán, ki heves templomfoglaló is volt, egyik turi predikátort, Polgári Mihályt, mivel Mária Terézia ellen a templomfoglalások miatt „illetlenül erumpált és detonált”, tömlőczbe vetette. Midőn pedig innen kiszabadult, a túri városi tanácsot gyanúsították, hogy szökését elősegítette s Zsambók János bíróval együtt több tanácsbelit elfogtak. Az így vezetők nélkül maradt város helyzetét a kath. clerus ki akarta használni, hogy templomát elfoglalja, mit Törő Pál kurátor, néhány társával, karddal akadályozott meg. Törő aztán védelmül összeesküvést tervelt, ami kitudódván, többet közülök elítéltek, Törőt felnégyelték s a város határán, a világ négy tájéka felé akasztófákra függesztették. Ennek a derék Törőnek a hálás utókor szobrot is készül emeltetni.

Hogy mégis sikerült itt 1776. kath. templomot építtetni, annak s turi vásárok az okai. A turi vásárookra ugyanis más vallásuk is jártak és már Eszterházi Károly egri püspök s főispán elrendelte 1767. hogy „egy olyan házat mutassanak, melyben a vásár alkalmatosságával összevegyülő népnek a cibakházi plébánus misét szolgáltatathasson s amelynek magának is tisztességes szállása lehessen.” Persze, hogy protestált ellene a tanács. Hiába, azután meg azt találták ki, hogy a „turiak közt levő zenebona lecsendesítésére — ami nem volt — plébánust volna jó Túrra tenni.” A turi felső rész a Kállaiaké volt,

akiktől azonban azt a lakosság árendában birta s jöllehet az ott levő vásári cédulaszedő ház s Morgó nevű csapszék az egész város költségén épült, azokat az uraság kath. templom s plébánia céljaira adta, igérvén „az épületek árának kifizetését, amit azonban örökösen elmulasztott.” Mikor plébánus volt, akkor zenebona ürügye alatt különösebben a beszármazottakat Egerbe citálták, hiában erősítették, hogy reformátusoknak születtek, kath. hitre kényszerítették. Csak II. József rendelete vetett véget az erőszaknak.

A XVIII. század végén egyszerre két jeles predikátora volt Túrnak. Egyik Ercsei Dániel, több műve maradt, köztük eredetiből fordítva a pentateuch, mely soha ki nem adatott. Senior is volt. Lelkésztársa s a séniorságban utódja Lévai Bálint, aki a mezőtúri eklézsia történetét írta meg elég utána járással, az anyakönyvben. Mindketten külföldi akadémiaát végeztek. Az ő idejökben, 1792 ben csinálnak a kiesinynek bizonyult 3. templom helyett 4 iket; ugyanis a ref. hivek száma 1789-ben 7920-ra szaporodott, 1815-ben pedig már 13 ezer volt. A tornyot sok reperálás után mai alakjában 1846-ban végzik be. A túri iskola is növekszik. 1831-ben a rektor mellé korrektort, azaz másik tanárt állítanak, kik hat osztályú latin iskolát vezetnek.

Sajnos tünetéül kell felróni a XIX. századnak a turi szigorú vallásos erkölcsi életnek hanyatlását, minek oka részben egyik lelkipásztorának, Varga

éreztek az erkölesi földrengést s az erős, cselekvő szeretettel látnak a beteg egyházi élet egészségének helyreállításához

Mi itt Mezőtúron, hála legyen az örök isteni kegyelemnek! a mindennapi tapasztalásból látjuk „hogy soha terheesebb, felelősségesebb, de egyszersmind magasztosabb és gyönyörűsebb nem volt a magyar református lelkészi hivatás, mint ma. Előtünk a példa, hogy a gonosz idők erkölesi degenerációját a hivatásos lekipásztor munkája, a szebb jövő mennyi biztató reményével javitgathatja!

Igaz, lassu sikerü munka ez; hiszen századok vaskalaposságát a vezetésben, — hatását a követésben néhány esztendő alatt pótolni lehetetlen. De az a céltudatos munka, a mely az eszközök szervezésében látható, elébb, vagy utóbb, de bizonyosan meghozza a maga jutalmát — a szent cél érdekében.

A mezőtúri egyház életében a következő építő munkát tapasztaljuk.

Van az egyház szárnyai alatt olyan szövetség, a mely a krisztusi szeretet jegyében született, a melynek alapszabálya a szeretet, célja a szeretet, eszköze a szeretet s tagjai a szeretet letéteményesei: a nők rang különbség nélkül. Összegyűlnek hetenként egy délután, a mikor együtt munkálkodnak a szegényekért. Az idén pl. az egyház által beszerzett anyagból több mint száz árva leánykának és segítségére szorultnak varrtak ruhát. Ezen kívül gondjuk kiterjed a kórházi betegekre és egyéb gyámoltalanokra, a kiket időnként nemcsak meglátogatnak, de eledellel és öltözettel is ellátnak. A szövetség arra vállalkozó tagjai az iskola hagyott leányok keresztyéni nevelésében is részt vesznek.

Munkálkodik ugyancsak az egyház pártfogása alatt egy olvasó egyesület, a melynek férfi és női tagjai vallásos ismeretek gyűjtésére, időnként az írás-

Józsefnek rossz példaadása, kit hivatalától elmozdítanak s később kath tanítóvá lesz. Ujabban meg a párttusák és sok esetben az egyházmegyének Turrall szemben gátló fellépése hatottak bénítólag.

És bámúlatos, hogy éppen eme párttusák közben létesült minden nagy Túron. Az „Organisations Entwurf“ által elaltatott gymnasiumot felébresztik, az örök váltság rendezése alkalmából a birtokosság részéről nagyszerű iskolai alapítványok — ca. 800 kat. hold föld — történnek, az építkezések bámúlatba ejtenek, úgy, hogy egyházi becslés szerint ma napság a vagyoni értéke 1065132 kor. jótékony célra fordított összeg évenként 2786 kor. amellet, hogy ingyen iskoláztatás és stóla nélküli lelkészi funkció van, kivéve a temetést. Az egyház ügyeinek vezetője s a presbyterium elnöke jelenleg Turgyoni Lajos lelkész. Mellette a múlt 1904. évtől még két lelkész működik.

Legújabb tünet az Ujvároson, a harmadik lelkészi állás körzetében a socialismus, melynek feltámadására talán az áldozatkészség túlterhelése is közrehatott és amelylyel a jövőnek kell még számolni.

De nem kívánom a jelent rajzolni. A múltnak halvány képét akartam vázolni, ahoz a múlthoz kell Mezőtúrnak hűnek maradni.

Mezőtúr.

Lic. Lencs Géza.

magyarítás hallgatására és nemes szórakozás végett tanulni járnak oda. Van ennek kebelében egy szépen fejledező vegyes énekkar is a mely főként a egyházi éneklést kultiválja s a vallásos kedély ápolásában komoly szolgálatokat tesz.

Van ifjusági egyesületünk is a hol megfelelő ismeretterjesztő és vallásos előadásokról történik gondoskodás. Itt végzik az ismétlő iskolás fiak egyházas oktatását is.

Mind az olvasó egyesület, mind a heti biblia estélyek ép így vannak szervezve az Ujvároson is. S míg a belső városban, minden igazi lelkészi munkának kezdeményezője lelke, a mi Isten kegyelméből való papunk, — *Gergely Antal*. — addig az Ujvároson éppen olyan lelkes hivatottsággal dolgozik az ő hiv fegyvertársa — *Lic. Lencs Géza*.

Mióta *Gergely Antalt* az Isten Túrra vezérelte, azóta eleven, új, lüktető élet van az egyházban; azóta a lelkészi nagy, istenies, magasztos munkakör nem merül ki a templomi szószéken, — noha ő annak is eddig nem ismert hirt és dicsőséget szerzett vallásfelekezeti különbség nélkül, — hanem ihlet, nevel, buzdít (és hogyan buzdít!) magának mindenütt és mindenkor követőket és munkatársakat.

A hivatásuk magaslatán álló ifju lelkészek kezdeményezésére ezen a télen kezdtük meg az u. n. népegyetemi előadásokat. Mezőtúr intelligenciája, — tanfériak, orvosok, ügyvédek, bírák — lelkesen csoportosulnak a kibontott lobogó körül és folyik az építő, a felvilágosító munka a város hat különböző részén. Ez ideig 28 előadást tartottunk, a melyeket nem remélt érdeklődéssel ezerekre menő hallgatóság látogatott, — és mindannyiszor nyilvánuló hálás tisztelettel veszi körül az előadókat.

Ha vázlatos ismertetésem keretében megemlítem még, hogy a bomladozó vallásos érzés ápolásában, a sokszor félrevezetett nép körében már is van látatja a lelkesen folytatott cura pastoralisnak s hogy a régi hit és bizalom helyreállítását minden kínálkozó alkalommal, noha lassan de biztosan végzik *Gergely Antalék*: akkor nagy konturjában bemutattam a mi mostani egyházi életünket s rámutattam egyszersmind arra, hogy a hivatásukat ismerő és becsülettel munkáló lekipásztoroknak ninesen okuk kétségbe esni a megnehezült idők járása miatt.

Népiskolánkról, a mely minden életjelenségében azonos az egyházzal, röviden csak annyit mondok ez alkalommal hogy az, a felsőbb hatóságok itélete szerint is, kifogástalanul teljesíti a feladatát. Van 24 tanítónk a kik 600 forint fizetésen kezdik és az itt töltött szolgálatok arányában 900 forintig emelkednek. Ezen kívül van az állami korpótlék. Az iskoláztató szülék külön tandíjat nem fizetnek. A szegények és árvák ingyen tankönyvet és ruházatot kapnak. Az idén 200 iskolás gyermeket ruháztunk fel. Népiskolánk évi szükséglete 44 ezer korona, a mely jó részben alapítványi kamatokból telik ki.

Tanítóink lelkesen végzik nehéz és felelősséges hivatásukat. Nem esuda! A mezőtúri lelkészek példáján, hiven szolgálni jóra hivatott népünk nevelését, vezetni nemzeti érzésben, hazafias gondolkodásban, becsületes magaviseletben, józan értelmességben nemes jellemben és ezeknek koronájaként — vallásos erkölesben: valóban gyönyörűséges iga!

Az ilyen munka nyomában bizonyára megsohasul az Úrnak áldása.

Farkas Imre.

A mezőtúri ev. ref. főgymnasium.

Azon intézmények között, melyek egyrészt a Mezőtúron 1530. körül megalakult ref. egyházban a ref. hitélet ébrentartására és fejlesztésére, másrészt a Mezőtúron és vidékén letelepült tiszta magyar faj közművelődési érdekeinek előmozdítására az évszázadok folyamán behatással voltak, legrégebb s a mezőtúri ev. ref. egyházzal egy idős a mezőtúri ev. ref. főgymnasium. Ezen főgymnasiumnak, akkori nevén schola-nak már Mezőtúr reformálása előtt is fennállására vonatkozólag van egy homályos helyi adatunk, melynek valószínűségét azonban igazolni látszik azon tény, hogy már 1531-ben a krakkói egyetemen tanul a turi születésű Franciscus Thuri, 1539-ben a wittenbergi egyetemen tanul a szintén turi születésű Andreas Thurius. Ezen iskola már a XVI-ik században sok jeles férfit szolgáltatott a magyar ref. egyháznak, kik közül Turi Jakab, Turi Mátyás, Turi Boldizsár, Turi Menyhért, Turi Márton, Turi Lőrinc, Turi János, Turi György, és Turi Lukács a nevezetesebbek, kik az akkori idők szokása szerint szülőhelyükről nevezték magokat Turi-aknak, noha itthon Jakobus Thuriust Sánta Jakabnak, Balthasarus Thuriust Farkas Boldizsárnak, Lukács Thuriust Szabó Lukácsnak hitták.

A turi iskola 1579-ben gymnasium jellegű volt, a mikor tanulói fél tallért küldtek a wittenbergi magyar tanulók testületének segélyül.

Történelmileg igazolt tény, hogy a turi iskolának 1551—1553-ig a nagy magyar reformátor, Szegedi Kiss István volt a rektora. Nevezetesebb rektorai voltak: 1555-ben Turi Pál, 1567-ben későbbi debreceni lelkész és biblia fordító Félegyházi Tamás, 1705-ben Hetényi Sámuel, 1811—1813-ig Péczeli József a későbbi debreceni tanár, 1834—1827-ig Szücs István, ki 1840-ben Debrecenben hivatott juris professornak s később Debrecen város történetét írta meg, 1846—1856-ig, majd 1858—1868-ig Barándi Kiss Sándor.

A turi iskola átszenvedte mindazon viszontagságokat, melyek a XVII. és XVIII. században dúló harcok következtében a magyar alföldnek osztályrészül jutottak. De a túriak annyira ragaszkodtak ezen iskolájukhoz, hogy midőn a vad rákok pusztításai következtében kénytelenek voltak lakóhelyüket elhagyni, pusztai vándorlásuk közben is gondoskodtak gyermekeik taníttatásáról s a várkonyi pusztán időzésük alatt fogadták meg scholamesternek Szetényi Sámuel uramat.

A mezőtúri gymnasium VI. osztályú volt 1893-ig. Ekkor nyílt meg a VII-ik, s 1895-ben a VIII-ik osztály. Első érettségi vizsgálatát 1895-ben tartotta.

A régi körülbelül 100 esztendőes épület helyett 1889-ben új, diszes épületet állított részére Mezőtúr város közönsége, mely 240 ezer koronába került. A főgymnasiummá kiegészülés csak államsegéllyel történhetett, mert a kiegészülés költségeit az akkor már egyéb kulturális feladatokkal megterhelt egyházunk sajátjából nem fedezhette.

A mezőtúri főgymnasiumnak ez időszerint 12 rendes és 2 helyettes tanára, azon kívül külön ének torna és zene tanítója van. Növendékeinek száma 260—280 között váltakozik. Ez iskolának fentartója volt a XVIII-ik századig Mezőtúr város, mint politikai község; attól fogva pedig a mezőtúri ev. ref. egyház, még pedig, mivel az alapítványok csak 1859-ben

kezdenek szaporodni, tisztán közadakozásból fedeztettek az évi szükségletek.

Mivel az alapítványok kezelése körül félreértések kezdenek támadni, 1866-ban a hevesnagykunsági ref. egyházmegye és a mezőtúri ref. egyház között egy megegyezés jött létre mely megszabja, hogy a gymnasium részére miféle alapítványokat és szolgáltatásokat tartozik az egyház átadni, illetve teljesíteni s tartozik az alapítványokat az egyház vagyonától elkülönítve kezelni.

A mezőtúri ev. ref. főgymnasium vagyona ez idő szerint: földalapítványokban 80,000 kor. intézeti ház és mellék épületek becsértéke 189,000 kor.; személyi és anyagi kiadások fedezésére szolgáló tőkepénzeink összege 162503 kor.; ösztöndíjalapok tőkepénzek 8363 kor., felszerelések értéke 72,880 kor. Összesen 512.746 korona.

Az évi szükségletek részint ezen ingatlanok és tőkepénzek kamataiból, részint a tanulóktól szedett tandíjakból, továbbá a mezőtúri ev. ref. egyház évi 11630 kor., segélyéből, Mezőtúr város évi 11200 kor. segélyéből és az évi 28.000 kor. államsegélyből, fedeztetnek. Az 1905 évre a költségvetés szerinti bevétel 94363 kor. kiadás 84.356 korona.

* * *

A mezőtúri főgymnasiumnak megalapításától kezdve kapcsolatos volt az internatus, melyet nálunk régen particulának neveztek. E particulisták részére a régi időben a városi polgárok házsorjában főztek egészen 1858-ig. Ekkor külön gazdasszonyt fogadott a particula részére az egyház, ki az alumnusoknak az iskola arra rendelt épületében főzött s a városi polgárok eleintén 5 évre kötelezett ajánlattal járultak az internatus fenntartásához, később az őszi segélygyűjtés (kápsálás) jött gyakorlatba s tartott 1888-ig. Ekkor az egyház új alapokra fektette az internatus s tápintézzel bővítette, miután 1870—1880-ig a vidéki tanulók tandíjának felét minden évben a tápintézet részére tőkésítette s az új épület az internatus bővítését s a tápintézet kiszélesítését lehetővé tette. Ez idő szerint 36 tanuló számára van hely az internatusban s ezekkel együtt 68 tanuló étkezik a tápintézetben mely házilag kezeletik s ebédből és vacsorából áll.

A tápintézet készpénz tőkéje ez idő szerint 34548 korona.

* * *

A mezőtúri ev. ref. főgymnasiumban az 1897. évben Ifjusági Segélyező Egyesület alakult, melynek alapító és pártoló tagjai a városi polgárok, rendes tagjai pedig a tanulók csekély évi tagsági díj mellett. Célja a szegény tanulókat tankönyvekkel ellátni és anyagi segélyben részesíteni. Ez Egyesület a múlt 1903. 4. isk. évben 81 tanulóknak 669 db könyvet adott használatra 1237 korona értékben és szegény tanulók között 365 koronát osztott ki. Tőkepénze ez idő szerint 10493 korona készpénz és 1014 tankönyv 1750 korona értékben.

Faragó Bálint.

Felsőbb leánynevelő intézet.

A mezőtúri áll. felsőbb leányiskola 1897. szeptember havában nyílt meg, ideiglenes helyiségben,

hét osztálylyal, s az 1901—2. iskolai évben érte el teljes kifejlődését.

Eredetileg egy ev. ref. leánynevelő intézet felállítására volt tervben, de a szükséges anyagi erő hiánya, vagy talán inkább az érdekelt egyének és hatóságok egyetértésének gyengesége miatt az intézet nem létesülhetett.

Ekkor kezdeményezte Dr. Ádám Sándor polgármester az állami felsőbb leányiskola felállítására irányuló mozgalmat.

Maga a város építési anyagban, telekben s készpénzben mintegy 160 ezer koronát ajánlott fel az intézet céljaira.

Dr. Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi miniszter szakítva elődeinek azzal az irányzatával mely az állami felsőbb leányiskolákat a nemzetiségi területekre juttatta, elhatározta, hogy három tősgyökeres magyar városban emel ily intézetet. Ezek közül sikerült egyet Mezőturnak elnyernie.

A mezőturi áll. felsőbb leányiskola a nagy magyar alföldnek s az országnak úgyszólván geometriai középpontján fáradozik közművelődésünk előbbvitelén. Többi kulturális intézményünkkel együtt munkálkodik abban, hogy ez Istenáldotta földnek nemzeti érzésben erős, ősi népe, anyagi jólétének megfelelő arányos részt vegyen a nemzet szellemi tevékenységében; nemesítse és gazdagítsa a művelt középosztályhoz tartozó nők értelmének, kedélyének, izlésének nevelése által a magyar családi életet, előkészítse a magyar nőt a fejlődő társadalom folyvást növekedő követelményeire s messze földön hirdesse az alföldi magyarság kulturális haladásának szükségességét s a nemzet fejlődésére és jövője biztosítására nézve életbevágó jelentőségét.

Az intézet e magasztos hivatásának ma már egy két emeletes hatalmas épület, negyven nővendékre berendezett internátus, mintaszerű felszerelés s husz tagu tanári testület áll szolgálatában. S ha az eddigi eredmények még nem is lehetnek feltűnőek, az intézet jó hírve megerősíti a létesítésekhez kötött nagy reményeket.

Arató Frigyes.

KÖZÉLETÜNK.

Mezőturi jótékony nőegylet.

Árvaink, szegényeink gondozása érdekében harminckét éve 1873-ban indított mozgalmat városunkban egy lelkes buzgó urnő *Nagy Józsefné Várady Emilia*.

Nevét városunk, egyházunk és iskolánk évkönyvében mindenütt ott találjuk, mert ahol *tenni* és *adni* kellett, Ő volt az első, férjét is megnyerve minden jó és pártolásra méltó ügynek.

Gyermekek nem volt: de amit az Istentől vettek szellemi és anyagi javakat, életökben igyekeztek értékesíteni. Nagy Józsefné Várady Emilia egy táborba gyűjtötte Mezőtur intelligens hölgy közönségét s 1873. novemberében megalakul a Jótékony Nőegylet 31 alapító, kik 50 frt. alapítótagsági díj, és 144 rendes taggal, kik évi 3 frt. tagdíj fizetésre kötelezték magokat. Az egylet célját e három pontban foglalták össze:

1. Szülőtlen, vagyontalan és pártfogók nélküli árvák segélyezése.

2. Felsőbb leány iskola felállítása.

3. Minden szép és nemes nemzeti cél előmozdítása, irodalom és művészet pártfogása.

Micsoda szép, de milyen nagy és merész vállalkozás! És ez az egylet, és Mezőtur város hölgy közönsége azt meg valósította.

Evről évre mindig több több árvát és szegényt vett gondozása alá. Ma már családapák és anyák áldják ez egyesületet, kik ennek szárnyai alatt nőttek fel, és lettek hasznos tagjai a társadalomnak.

A 2-ik pontban jelzett cél volt a legmerészebb. A nőnevelés fejlesztése, egy felsőbb leány iskola létesítése Mezőturnon.

Ma talán mosolyognánk, ha egy kis egyesület ilyen intézet létesítését venné tervbe. Gazdag népes egyházak egyházmegyék próbálták ezt és legtöbbször csak terv maradt, lohadt, vagy kialudott a lelkesedés, és hiányzott az áldozatkészség.

A mezőturi jótékony nőegylet alakulása után 5 évvel 1879-ben körlevelet bocsát a hevesnagykun-sági egyházakhoz, melyben kéri, hirdessék ki a lelkesek, hogy Mezőturnon szeptember elsején megnyilik egy *helvét hitvallásu* felsőbb polgári leányiskola, s a vidéki szülők is hozhatják leányaikat. Ugyanakkor pályázatot hirdet egy tanítói állásra 900 frt. fizetés és 100 lakbér és egy tanítónői állásra 600 frt. fizetés és 100 frt. lakbér javadalmazással.

Honnan vette ez intézet szükségletei fedezésére megkivánt összegét? Alaptőkéje egy 6000 frt. körül volt ez ugyan vajmi kevés fedezetet nyújtott, tagdíjából is reméltek néhány száz forintot. Mind ez elenyésző csekélység. És mégis meglelt az iskola.

Zörgettek városnál, egyháznál, birtokoságnál, pénzintézeteknél s mindenütt kaptak némi segítséget. Mezőtur városa évi 100 frt. segélyt ígért, a takarékpénztár 50 frt. és így tovább; A helybeli akkor még hat osztályu gymnasium tanár kara meg heti 6—8 órai ingyen oktatást ajánlott fel.

A kijelölt időben, egy bérházban az intézet csakugyan megnyilt, s a már említett forrásokból, 16 frt. évi tandíjból, sűrűn rendezett estélyek tartása jövedelméből 6 évig tartotta fenn az egyesület e két éves tanfolyamu intézetét úgy, hogy az árvák gondozását sem hanyagolta el.

Megszűnését részint a reá nehezedő nagy teher az áldozatkészség és lelkesedés lohadása, de különösen az a mind jobban jobban hangoztatott eszme idézte elő, hogy egy ref. felsőbb leány iskolát a *mezőturi ref. egyháznak kell fel állítani az egyházmegye támogatásával*.

Hosszas tervezgetés, fontolgatás után 1891-ben már azon ponton voltunk, hogy ez eszme megvalósul. Mezőtur városa, az egyház fényes ajánlatokat tettek, a Nőegylet is oda ígerte a maga 10.000 frt. tőkéjét, de az egyházmegyén a hely kérdés miatt ez a törekvés hajótörést szenvedett.

A turiak azonban nem adták fel az eszmét, most más irányban zörgettek, az államhoz fordultak a város oly fényes ajánlatot tett, hogy az akkori cultus miniszter állami felsőbb leányiskolát ígért Mezőturnak, a mit 1897-ben fel is állított. Hogy ez hatalmas intézet, az állami felsőbb leány iskola itt a tősgyökeres magyar városban fenn áll és teljesíti felsőges missióját. Monumentualis kétemeletes nagy épülete disziti városunkat, ebben a mi kis sze-

rény egyesületünknek, a Mezőturi Jótékony Nőegyletnek oroszán része van. Így valósította meg programja 2-ik pontját.

A harmadik célt: „Minden szép és nemzeti ügy előmozdítása, irodalom és művészet pártfogása,“ szintén nem hagyta figyelmen kívül. Jegyzőkönyvei beszélnek erről. Minden nemes célt, melynek érdekében felkeresték pártfogásába vesz, gyűjtést indít, s egy-egy kérő levélre fényes adománnyal felel.

Az irodalom és művészet pártolását illetőleg magának a nemes lelkű és fenkölt gondolkozásu elnöknő eljárását és magatartását említem csak pedig sokan követték — akik tehették — a tagok közül is. Ha egy értékesebb munka jelent meg a könyvpiacra, azt legelőször az ő asztalán találtuk. Egy ízben én is felkerestem gyűjtő ivvel, egyik kiváló költőnk akkora bocsátotta ki első kötet versét. „Megengedi hogy öt példányt jegyezzek“ mondá, — Nagyon örülök de mit csinál vele? — Egyet magamnak tartok meg, a többit meg elajándékozom.

* * *

Működését az egyesület 1885-ben beszüntette, de nem oszlott fel. Személyes ellentétek és egyéb bajok merültek fel, melyek kedvetlenséget szültek a vezetőségben és tagokban. Tizenkét évig pihent, s ha ezt a pihenést szegényeink megéreztek is, anyagilag erősödésre szolgált az egyesületnek, s annál inkább teljesíthette az 1897-ik évben történt újra éledésekor nemes missióját. Ekkorra vagyona 12,000 frtra növekedett.

Még élt a derék kezdeményező Nagy Józsefné, már idős és beteges, de lelke ifju és eleven, szíve meleg.

Körülte csoportosult ismét a már részben új nemzedék, és kimondották, hogy folytatni kívánják a régi Nőegylet nemes munkáját.

Megtörtént a megalakulás. Az egyesület éltető lelke Nagy Józsefné tiszteletbeli elnök és védelnőknővé, Lukács Dánielné elnökké választották, azóta dolgozik egyesületünk, csak a mi védelnőknőnk, meg elnökünk Lukács Dánielné ment el a vezetők közül. Nagy csapás volt ránk mind kettő. De adott a Gondviselés új erőt, és lelkes vezért *Zagyva* Lajosné urnőben, kit úgy ismernek Turon, hogy fáradhatatlan a munkában, és jótékonyágban.

most a Jótékony Nőegylet vezetője, elnöke, titkár az újra alakulás óta Faragó Bálint főgymn. igazgató, Pénztárnok Vékony Sándor főgymn. tanár.

Mit csinálunk? Elmondom pár sorban.

Ez időszert 35 családot segítünk állandóan havi 4—10 kor. val. Ha gyorsan kell segély szegényeink körül mindenkor ott vagyunk, és segítünk. No meg most a téli hónapokban 190 szegény iskolás gyermeknek adunk hetenként 4-szer meleg ételt.

Miből tesszük! Van 34 ezer korona alaptőkénk az alapítótárgokon kívül 91 rendes tag. De ez a két forrás nem elég a szükségletekre: tehát zörgetünk a jó szívek ajtaján. Összejöveteleket tartunk és ez a mi közönségünk olyan jó, olyan áldozat kész ma is, hogy ki segít bajainkból.

Adjon Isten minden községnek és minden gyülekezetnek több ilyen egyesületet, akkor nem lenne szegény, nem lenne elhagyott.

Mezőtur, 1905 Márc. 12.

Vékony Sándor
főgymn. tanár.

Közintézmények és a polgárság.

Kulturális és egyéb közintézetek létesítése körül az utóbbi évtized (1895—1904.) alatt Mezőtur város közönsége, úgy a ref. egyház majdnem erejét meghaladó áldozatokat hozott. Az áldozatkészség jelentőségét az adja meg, hogy sem a város, sem az egyház számbavehető közvagyonnal nem rendelkezvén, minden egyes közintézmény — legtöbbje millenaris alkotás címen — a polgárság által önként *megajánlott adófillérek*ből létesült. Ha még hozzá vesszük, hogy éppen a most elkészített kimutatás szerint a város lakosainak 11 millió korona betáblázott adóssága van, a most élő nemzedék érdemes a kulturális intézmények alapítása és kifejlesztése körül eltagadhatatlan és tekintve a rövid időt s az alkotások nagy számát, hasonló viszonyok közt levő alföldi városok között szinte példanélküli. Itt közöljük nagy vonásokban azokat az intézményeket, melyek úgy a városnál, mint az egyháznál minden külső segítség nélkül tisztán pótdoból létesültek. A fent jelzett 10 év alatt ugyanis a város:

a) az állami felsőbb leányiskola létesítéséhez hozzájárult készpénzben 40'000 kor., telek értékben 39'000 kor., téglá, cserép és homok értékben 47'000 koronával. Itt jegyezzük meg, hogy a ref. központi iskola, a főgymnasium, az újvárosi templom, sőt a *kath. paróchia* építéséhez szükséges összes téglá, cserép és homokot is minden ellenérték nélkül a város szállította.

b) Az ipariskola vételára 24'000 kor.

c) Gazdasági ismétlő iskolához 18'000 kor. készpénzzel és 21'000 kor. értékű földdel járult.

d) Az egyháztól átvett tanyai iskolák kibővítése és renoválása 17'000 k.-ba, három új tanyai iskola felépítése 30'000 kor.-ba került.

e) Öt gyermekmenhely vételára 16'000 kor.

f) A fürdő r. t. alaptőkéjéhez hozzájárult a város 30'000 k.-val.

g) Járványkórház került 24'000 koronába

h) Két ártézi kút (egyik 367, a másik 320 m. mély) 102,000 k.

i) Betonjárda 72'000 kor.

k) Járásbirósági épület számára vett telek 19'000 kor.

Létesítve még nincs, de az alap készen áll a közbághid számára 30'000 kor., szemét lerakódó hely 4000 kor., közvilágítási alap 80'000 korona.

Ezenkívül a város fenntart 8 tanyai iskolát, egy ipariskolát, egy mintaszerű agg ápodát, hozzájárul a főgymnasium költségvetéséhez 11'200 koronával, a városi népkönyvtár (ma már több mint 1'800 kötet) fenntartása és szaporításához évenként 800 koronával, a szegények közt kioszt évenként 15'800 k. segélyt.

Mindezekhez járul ref. egyházunk három nagy alkotása: a főgymnasium épülete és felszerelése (állami segítség nélkül) 280'000 kor., az újvárosi templom 180'000 kor., a központi elemi népiskola 90'000 korona építési költséggel. Legújabbán az újvárosi paróchia 13'000 koronával.

Mezőtur városának itt vázolt haladása és közintézményeinek rohamos fellendülése nem tekinthető pusztán a véletlen művének. Sok évtizednek kellett elmúlni, míg a polgárság a régi conservatív közönyéből az alkotás útjára tért. A régi Mezőtur és a modern város mai képe nemcsak külső alkotásaiban, hanem tartalmilag is a polgárság gondolkozásmód-

jában feltűnő különbséget mutat. Az átalakulás, a minden átmenet nélküli rohamos fejlődés azonban természetszerűleg nem járt minden rázkódtatás nélkül. A rövid idő alatt majdnem megháromszorosodó községi közterhek az ellentétek kiélesedéséhez, a személyes torzsalkodásokhoz bő alkalmat szolgáltatnak anélkül, hogy e miatt a közügy szenvedett volna, nemesak de éppen erre az időre esnek a legmaradandóbb alkotások.

Dr. Tóth Imre.

Kaszinók és közművelődési egyesület.

Aksziomaként szokták hangoztatni, hogy a magyar ember nem szereti a betűt.

Ennek épp az ellenkezőjét tapasztalom én Mezőtúr városának tősgyökeres magyar népénél.

A fürge rikkancsok egész raja lepi el délelőttönként városunk utcáit s árulgatja, el is adja a különféle krajeáros újságok száz, meg száz példányát. S az apró betűk hódítva járnak be a várost, hatalmuk előtt meghajolnak szegények, gazdagok, kicsinyek és nagyok. Gazduramék abbahagyják az édes semmtevést ottbent s a padkára kiülve, magyarázgatják szomszéduraméknak az újságból nagy szörnyűködve az átkos kormány hazaárulását, meg a kis japánok nagy diadalait. Az iparos leteszi egy felőrára szerszámát, a lajtos (vizhordó) megállítja lovat, a piaci ülnökök megfedekeznek kis időre üzleti érdekeikről, csak hogy tájékozást szerezhessenek a világ folyásáról. Szóval, nagy a betű hatalma, nagy! Ezt az igazságot visszhangozzák városunk utcái a rikkancsok kurjantása nyomán.

Oh, de a krajeáros újság nagyon kicsiny, hogy érné be azzal a mi betűfűhes magyarunk!

Pedig magunknak is van heti lapunk kettő is: „Mezőtúri Hírlap” és „Mezőtúr és Vidéke.” De ezenkívül erősen kíván fejlődve a kaszinói élet is. Jó részben politikai színezetűek: függetlenségiék pl. a „Felsőrényi Polgári Kör” és a „Hidszegi Kaszinó,” vagy socialisták, aztán vannak szakegyesületek pl. „Gazdasági egyesület”, „Iparos kör.” Itt döntenek el aztán rendesen a fontosabb városi és egyházi ügyeket is. Minden városrészben van egy kaszinó öt hat napi lappal meg egy kis könyvtárral. Magában a városban 12 ilyen kaszinó van, a tanyákon ismét 4. A városnak gazdag könyvtára is rendelkezésére áll mindenkinek s ott is alig győzik kielégíteni az olvasni vágyókat.

Azzal tehát nem lehet vádolni népünket, hogy nem szeret olvasni: legfeljebb az a vád érhetné, hogy nem tudja eléggé megválogatni olvasmányait.

Ez bizony elég nagy hiba, de nem a nép hibája. Segíteni csak úgy lehet rajta, ha a nép műveltségét magasabb fokra emeljük. Erre pedig nem elég a népiskola, de szükséges, hogy a népiskolából kikerült ifjuság is szellem gondozás tárgya legyen pl. ifjusági egyletekben, továbbá hogy a felnőtteknek is alkalmat adassék a maguk művelésére. Ez utóbbi feladat már egészen a hivatása magaslátán álló intelligenciát illeti.

S a mezőtúri intelligenciának dicséretére legyen mondva, hogy ha nem is oldotta meg ezt a feladatot, de legalább foglalkozott vele, próbálgatta megoldani.

S hogy a mezőtúri intelligencia nemesebb feladatokkal is foglalkozott, foglalkozhatott, ez annak köszönhető, hogy van egy olyan egyesületünk, a

mely magában egyesíti az összes intelligens elemeket: ez az u. n. *Központi Kaszinó.*

Szép multja van ennek az egyesületnek. 1843-ban alakult 52 taggal. Alapítója és első elnöke orvos doktor Papp Ferencz, első jegyzője Pétery Károly, a később jeles publicista, író és országgyűlési képviselő volt.

A szabadságharc után szünetelt 1861-ig, a mikor is első alapítója dr. Papp Ferencz újra alapította s azóta folytonosan gyarapodva, fejlődve, fenáll mind e mai napig.

Jelenleg saját diszes épületében van elhelyezve mely 1896-ban épült 42,000 forintért. Kevés vidéki városnak van olyan diszes és célszerűen berendezett kasszinója, mint Mezőtúrunk. Tagjainak száma 200, könyvtárállománya 3000 kötet, évi bevétele 9—10,000 korona.

Igaz, hogy a mi kaszinónk is mint az többi, első sorban szórakozási hely, a mint kell is lennie; igaz, hogy itt is nagyobb tekintély az ördög bibliája mint kellene: — de másrészt az is igaz, hogy a komoly, közérdekű eszmék, törekvések is mindenkor kedvező fogadtatásra találtak benne, sőt nagyon sokszor épen innen indultak ki.

Már a negyvenes években szokásba hozták, hogy vasárnaponként a délutáni istenisztelet végeztével fölolvasások tartassanak s fölolvasás után a fölolvasás tárgyát közösen megvitassák. Nem volt az országban oly nevezetesebb esemény, mely az egyesületre hatással ne lett volna, nem olyan nevezetesebb közélet, melyet erejéhez képest ne támogatott volna.

Az utóbbi időkben több ízben rendezett ismeretterjesztő fölolvasásokat, hangversenyeket, nem egyszer fővárosi művészek közreműködésével, hogy tagjainak hasznos és kellemes szórakozást nyújtson.

Am egyes lelkes tagok mindezt még nagyon kevésnek tartották, azért 1901-ben megalakították a kaszinóval szoros összefüggésben levő *Közművelődési egyesületet.* Ennek az egyesületnek mindjárt az első évben mintegy 300 tagja volt 4—8 korona tagsági díjjal, a mi élénk világot vet a turi intelligencia állzatkétségére.

A közművelődési egyesület októbertől májusig havonként 2—2 estélyt rendezett fölolvasással, szavalatokkal ének és zenepontokkal.

Ez estélyek általában nagyon látogatottak voltak, összehozták az egész intelligenciának ugyszólván összes férfi és női tagjait, alkalmat adván arra, hogy közöttük összetartás s bizonyos egészséges közszellem fejlődjék ki.

Legujabban pedig az Országos Magyar Szövetség szervezkedik erősen, hasonló célokat tűzve zászlajára.

Ennyi nemes, becsületes törekvés csak nem maradhat eredmény nélkül!

Bizonyára nem!

Mezőtúr népe a XX-dik században elől fog járni azon az uton, mely a magyar nemzeti műveltség épülésében levő hatalmas fényes diploma felé vezet.

Ugy legyen!

Borsos Károly.

KÜLÖNFÉLÉK.

A püspöktől.

952—1905. szám.

Az evang. református főgimnáziumok tekintetes igazgatóságainak.

Felhivom a főgimnáziumi tekintetes igazgató urakat, hogy a folyó 1904—5-ik iskolai év végén tartandó szóbeli érettségi vizsgálatok idejére vonatkozó javaslataikat hozzám lehetőleg nyolc nap alatt beküldeni sziveskedjenek.

Teljes tisztelettel vagyok

Debrecen, 1905. ápr. 4.

Kiss Aron
püspök.

Zsinati levelek.

III.

Quem dii oderunt praeceptorem fecerunt. E derék régi mondást maholnap így kell megkorrigálnunk: praeceptorem et pastorem. Skandalum az a kirohanás, a mit a beregi Uray a mult héten a papok ellen ismét elkövetett. Az mondatott ugyan megnyugtató, hogy nem kell ötet komolyan venni s csakugyan, a ki a kormányzata alatti testület tagjairól így nyilatkozik, az vagy csak mókázik, a mint szokott, vagy nem tudja, mit beszél. Tehát tréfa az egész, hogy a szent zsinat bömbölő vad bikái rontottak volna neki. De nem ez a szerencsére elszigetelt úri kedvtöltés pusztán a lehangoló, hanem az a körülmény, hogy állandóan olyan színe volt a dolgoknak és egyébként is olyanformán ment a tárgyalás, mintha nekünk első sorban saját behivatalnokaink, papjaink, tanítóink és tanáraink ellen kellene védekezni. Az agyagfalvi eset, a lányait zárdába tanitató szegény pap, az iskola és a presbyterium közt itt-ott kifejlődő surlódás, merő elszigetelt esetek állottak a törvényhozás hátterében. Nem jó ezeket általánosítani s nem okos dolog egyesekért az egész és az egyetemest kompromittálni. Ha így verik a pásztorokat, majd baj talál lenni belőle és akkor még a szabad pap választási törvény se segít, melyet különben olyan felemás formában csakugyan elfogadtunk. Zárjelbe legyen mondva nekem így megfejelve sem igen tetszik és úgy vélekedem, hogy nem érte meg az ijedtséget, a mibe került. Ez azonban éppen a legvégén történt, a legelején kezdem azért.

Március 29-én a törvénykezési bizottság jelentésének tárgyalása után az egyházi törvénykezés dolgaival végzett a zsinat s ez alkalommal tért rá a köznevelés és közoktatásügyi szervezetről szóló utolsó szakaszra, melyet Radácsi György előadó ismertett és valljuk meg az igazat, nagyon sokszor gyengécskén védelmezett. Az előzetes vita során elvi kijelentések tétettek a tanárok, tanítók fizetésére nézve és szóba került a szolgálati pragmatika is. Talpra esett volt a többek között a dr. Balthazár beszéde, melyben a törvénykönyv

berendezése mellett különösebben a kérdés anyagi és jogi oldalát emelte ki. Kár, hogy jóformán a siket falaknak beszélt. Pénzt nem tudott adni a zsinat sem a papnak sem a tanítónak, jogot adni meg nem akart. Még a Váro Ferenc korszerű eszméi a gimnáziumi nevelési irány hibáiról sem találtak méltánylást. E tárgyalások alkalmával domborodott ki a mostani zsinat igazi jellege, a melyet némelyek reakcionáriusnak neveztek és a melyet én küriarchikusnak minősítek. A világi elem nyomult e zsinaton mindenben előtérbe és erős fegyelmi rendelkezésekkel szabályozta meg a lelkészeket. Ugyanaz a szellem nyilvánult meg hasonló mértékben a népiszkolák államosításánál, ahol Uray Falstaff Jankó futtatott vesszőt újfent a beregi papokkal, de általában a többiekkel is. A mókázásairól és adomáiról ismeretes magyarnak Révész Kálmán, a kassai esperes válaszolt. Finom modorban parirozta a csáti bot ütéseit és kérte számon az Uray vándjait, a melyek így hangzanak: „Az iskoláztatás terén teljes közönyösség mutatkozik, még pedig nem annyira a világiak részéről, hanem egész őszintén kimondom, a lelkészek részéről (Zajos ellenmondások). Boesánatot kérek, én sohasem szoktam olyan dolgokat állítani, a melyeket bizonyítani nem tudok. Boldog az a pap, a ki átadhatja iskoláját az államnak. (Ellentmondások) Lehet, hogy nincs így, lehet hogy én szomorkodom az egyházam körül tapasztalt tényeken, de tapasztalom ezt más egyházakban is.“ S így tovább. Bizony fura dolog volna, ha ez így volna. Szerencsére nincsen úgy, hiszen jól ismerjük a gondnok urat. A szavai olyanok mint egy Csimborszó, de ő maga is megér egy nyiri dombot. Csak azon csudálkozom, hogy most a tanítókról és a tanárokról hallgatott. Pedig a rendszerébe ezek is beleillettek volna. Ugyis rájuk került később a további tárgyalások alkalmával a vizes lepedő. A lelkészeket nekik és a világiaknak, őket meg a lelkészeknek szolgáltatotta ki a zsinat. Legalább azokat a törvénybe nem illő rendelkezéseket, amelyek a házasság, a gyermek nevelés ügyéről, a belső vallássosságról szólnak, nem lehet másként magyarázni. Mert ezek a ref. egyház szellemével semmiképpen nem egyeztethetők. Tiltakozni is kell ellenük nyíltan és kellő tisztelettel, minden alkotmányos formában és kellő nyomatékkal. S ezt teszem én, ki mély tisztelettel hajlok meg a hozott határozatok előtt, de rosznak, reactionáriusoknak tartom azokat s félttem azok miatt az egyházat magát. Az Istennek adok hálát, hogy e hosszúra nyúlt zsinati időszak véget ért. Ha nem nyilvánult volna annyiszor az ötletszerűség a tárgyalások alatt, azt kellett volna hinnünk, hogy rendszer volt benne. Még egyet. A mint mult levelemben is érintettem, többször esett szó ezekről az én zsinati leveleimről, és azok szerzőjéről. Hallottam, hogy Bikit is gyanuba fogták a többek között. Kikell azért, valami formában jelenteni, hogy e leveleket nem Biki az esperes írta s az elnökség birálatában ő teljesen ártatlan. Ki pedig annyival inkább, mert meggyőződtem róla, hogy Bánffy különben se járhatott el másképpen. Ha ő néha közbe nem szól, itéletig se értünk volna végére, pedig így is megszavadtuk ezeket a törvényeket. Én azon kívül a tudósítói megbízás miatt is, melyhez hasonló jókban félek hogy neked és a Lapnak is lesz még része, Isten veled. Budapest.

Szatmári.

— A „Magyar Állam“ a debreceni egyetemről.
A nagy hazafias kath. politikai lapban „Egyetemi dolgok“ cím alatt Censortól egy bennünket is érdeklő közlemény foglaltatik, melyet egész terjedelmében ide igtatunk. A cikk így szól: Komoly akarat előtt nincs akadály. A debreceniek megcsinálják a protestáns egyetemet. Már a jövő évben megkezdik a filozófiai kar szervezését és néhány év alatt eléri nagy céljukat, hogy a protestáns középiskolák professzorait a maguk egyetemén képezzék, nem lévén semmi akadály annak, hogy az állam az autonómia címén az egyetemet törvényesítse, egyenrangúnak jelentse ki a tanári képesítésre, a doktori címek adására az eddigi két egyetemmel. A protestáns buzgalmat nekünk is méltányolnunk illik, annál is inkább, mert a valóban nagy elhatározásért vivó lelkesedésnek szép bizonyosságait látjuk. Ime, az egyik professzor, Csiky Lajos körutra indul a külföldi hitsorsosokhoz, hogy azok áldozatkészségét kérje. A Gusztáv Adolf-egylet is segítségükre fog jönni. Csiky Lajos tervéről felolvasást tartott s azt ekként írta körül: Mivel a magunk erejéből nem tudjuk megteremteni a debreceni egyetemet, arra az eszmére jutottam, hogy a gazdag amerikai protestantizmus segítségével valósítsuk meg nagy célunkat. Vállalkozom erre a munkára s több hónapon át kint járva a szabad Amerikában, az északamerikai Egyesült-Államok szabad polgárai között, a nagy Isten segítségével gyűjtök közöttük annyi pénzt, hogy talán felállíthatjuk rajta saját, már meglévő erőinknek felhasználásával a debreceni egyetemet. Elmondotta ezután Csiky Lajos, hogy keresztül kasul akarja járni az Egyesült-Államok egész birodalmát, beszélni fog világi s egyházi gyülekezetekben s mindenütt szólni fog Magyarország politikai életéről is. Ugy óhajtok szerepelni mindenütt — folytatta Csiky — mint magyar ev. ref. egyházunk egyik theologiai tanára, de sehol sem fog hangzani ajkamról a türelmetlen felekezetiesség szava. Nem fogok egy szót sem beszélni a történelmileg feltétlenül jogosult s a maga tisztaságában nagy miszsiót végző római katolicizmus ellen, de igenis, elfogom mondani akár hányszor, hogy egy nagy kálvinista városban állítandó egyetem az általa terjesztett szellem erejénél fogva hatalmas gátat tud majd vetni annak az ultramontanizmusnak árja elé, amely ellen Északamerika népe is diadalmas erővel harcol. El fogom mondani, hogy egy debreceni egyetem hatalmas sakkhuzás lesz majd hazánkban a liberális világ- és életnézet győzedelme felé. A debreceni professzor ur hegedűszóban mondott szép meséje az ultramontanizmusról, elárulja a szándékot, mire lenne jó a debreceni egyetem: a katolikus szellem irányának lenne ellenlábasa . . . És tekintve, hogy az állami vezetés alatt álló budapesti egyetem és királyi katolikus jogakadémiák szelleme mindennek mondható csak katolikusnak nem és semmiben sem tér el a kolozsvári állami egyetem s az állami jogakadémiák szellemétől: bele kell nyugodnunk, hogy Magyarország szellemi életét a protestáns kisebbség uralja, a katolikus indolencia folytán. A protestáns egyetemet megvalósítja a protestáns autonómia, a katolikus egyetemért az autonómiai kongresszus is csak a jog fentartásig jutott, a budapesti egyetem katolikus jellegénél azonban még a külsőségekben sem tudjuk fentartani az alapító Pázmány Péter, a szabadalmát és vagyont adó Mária Terézia idejében

kétségen felül állott katolikus jelleget. Ime, a legújabb „keresztkérdés“, melyet nagy bölcsen akként akarnak megoldani, hogy kiteszik a termekbe a magyar állami címert s azon a korona felett ott lesz a kereszt . . . Ez a megoldás oly egyszerű az egyetem bölcsei szerint. Amde nem az a valóságban. Mert ha az állami címeren levő keresztet a katolikus alapítást és katolikus jogi természetet fejezné ki, akkor, katolikus intézmények volnának az összes adóhivatalok, az országos fegyházak, a dohánytrafikok, zálogházak, az államvasut, az összes postahivatalok. Nem, ilyen megoldással nem elégíthetik ki a jogos katolikus álláspontot, ez nem fejezi ki az elvet, ellenben kifejezné az egyetem államosítását. Szóval épen azt, ami ellen a katolikus jogfentartás irányul. Elismerjük azonban, hogy a jelen politikai válságot komplikálni a keresztmozgalommal nem volt politikai cselekedet. A nemzeti eszme ellen küzdő bécsi körök rögtön segítőcsapatul fogadják a zsidó-szocialista egyetemi ifjakat, hogy az egyházpolitikai ellentétekkel bontsák meg a nemzeti egységet. Erre gondolniok kellett volna az intézőknek. Lám, a debreceni professzor, a katolicizmusnak bókot mondva csinálja a protestáns egyetemet. Mi csak elvi határozatokat hozunk, de tenni nem teszünk semmit s a katolikus egyetem ügye együtt szunynyad a katolikus autonómiával. Ami az egyetemen a keresztet illeti, kérjük az ifjakat, tekintsék azt a keresztény civilizáció szimbólumának. Az egyetem katolikus jellegét pedig vivjuk ki akként, hogy az egyetemnek katolikus alapjai kiadassanak . . . és azokból állítsunk Szegeden, vagy Kassán, Pécsen, vagy pedig Pozsonyban igazán katolikus egyetemet.“ A Magyar Állam refleksióiból kitűnik az őszinte elismerés a protestánsok iránt, akik a debreceni egyetem ügyét felkarolták. A milyen köszönettel vesszük ezt a méltánylást, éppen annyira sajnálnunk kell a hazafias kath. lapot, hogy a kereszt és a koronás kettős kereszt között jobb meggyőződése ellenére most is olyan nagy különbséget tenni kénytelen. Hízhő katolikus és jó magyar, hej sokszor éles össze ütközésbe kerülnek akaratuk és az egyház igazai ellenére. S ha a M. Á. ezen az ellentétén azzal teszi túl magát, hogy a magyar címer kitűzési tervét is a bécsi köröknek tulajdonítja, ezzel csak azt az érintetlen magyar hazafias felfogást kompromittálja, melyet a derék lap különben állandóan képvisel és a hazáfiatlan szlavofil törekvésekkel szemben szívesen elismerjük, a magyar kath. egyházon belől sikerrel is érvényesít. Végül azon tévedést is kiigazítjuk, hogy a Gusztáv Adolf egyesület a debreceni egyetemet segíyezni fogná. A nagy német intézmény nem áll velünk magyar reformátusokkal semmi összeköttetésben és inkább a gyülekezeti élet ápolása, templom építés stb. a célja.

— Egyetemi mozgalom Mezőturon. Debrecenért, annak egyeteméért lelkesülnek ma Mezőturon. A tovahullámzó mozgalom, mely ez ideig az Alföld városai közül Turkevét is Hódmezővásárhelyt érintette, elhatott e tősgyökeres magyar városba is. Hiszen Tur évszázadokon át összeköttetésben volt Debrecennel, kezdettől fogva innen kapta, ennek ref. főiskolájából szellemi vezetőinek nagyobb percentjét. És aztán találgtják az emberek, miért is volna jó az a

debreceni egyetem. Egyiknél tudományos téren elmaradottságunk a főmotivum; másik hangsúlyozni kívánja, hogy magyar nemzeti szempont követeli, hogy olyan hazafiságának öserejében álló lakosság körében nevedjék fel az ifjuság; harmadik ismét iskoláink autonomikus fejlődésért, önállóságáért lelkesül. A nagy gyűlés ki mondta, hogy a debreceni egyetem ügyét minden rendelkezésére álló eszközzel elő fogja segíteni. A megindítandó társadalmi actió elnökeiül Dr. Kun Árpád orsz. gyűlési képviselő s polgármester és Gergely Antal ref. lelkész választottak meg. A ref. egyház részéről Turgonyi Lajos presbyteri elnök ígérte meg szíves közremunkálását. A városi társadalmi körök s polgárság körében megindítandó mozgalom érdekében albizottságok szerveztettek. A nőegylet részéről Zagyva Lajosné urnő kéretett fel a vezetésre, a központi kaszinó részéről pedig Mészáros Sándor földbirtokos, a tekintélyes gazdasági egyesületből Fülöp Ferencz földbirtokos, a történelmileg különváló felső és alsó részről amott Dr. Nyiri Kálmán ügyvéd, emitt Farkas Imre lettek az albizottságok elnökei. Mindez azonban csak kezdet. Csatlakozni fognak: a kereskedők köre, iparos kör stb. Meleg hangon fejezte ki csatlakozását Faragó Bálint főgymn. igazgató is. A cél, egy egyetemi tanszéki alap létrehozása. Egyelőre gyűjtőivekkel, felolvasások, estélyek tartásával stb. de közelebb ha lelkes apostolai ez ügynek hozzánk Debrecenből lerándulnak és így segédkeznek nekünk célunk elérésében, rendes kitűzött programmal és a vidék bevonásával. Midőn ezeket tudatni szerencsém van, hadd fűzzem hozzá azon kívánságomat: vajha a lelkesedés árja magragadná magyar ref. Sionunk minden tekintélyesebb városát hogy felekezeti különbség nélkül leraknák filléreiket a szentügy oltárára, segitenének téglát hordani nemzeti kulturánk jövődjé büszkesége, a debreceni egyetem kiépítéséhez. A Mindenható, ki örök világosságban lakozik s ki ellensége minden sötétségnek, adjon lelkesülést a szívekbe.

Tudósító.

— **Svájci statisztika.** A kis Svájenak a lakossága csak mostanában érte el a 3 milliót. Ennek dacára a szabad és független állam 6 mondhat egyetemet tart fent és 2 akadémiát Középkiskolák: 30, tanítóképzők (híresek) 38, szak és ipar iskolák: (rendkívül fontos!) 174. Az egyetemek és akadémiák következők: *Bázel* 4 fakultás összesen 400 körüli hallgatóval, *Zürich* 4 fakultás 500 körüli hallgató, *Zürich* Politechnikum, *Bern* 4 fakultás 400–500 hallgató, *Genf* 4 fakultás 600–700 hallgató, *Lausanne* 4 fakultás 400–500 hallgató *Fribourg* 3 fakultás 200–250 hallgató, *Neuchatel* 3 fakultás 100 hallgatóval. Nagy súlyt helyeznek Svájceban a művészeti oktatásra, melynek költségvetésére évenként 100,000 frank van beállítva. Legtöbb városnak ezenkívül megvan a rendes régészeti és

természetrizai stb. gyűjteményei mellett a maga külön szépészeti és művészeti muzeuma is. Bernben minden második évben kép és szobor kiállítás rendeznek, melyen az állam 50,000 frankig vásárol. Ének és zene egyesület minden tiszteséges helyen van. Ezeknek a viszonyoknak megfelelőleg alakul a svájci nép műveltsége is. Alig van olvasni nem tudó (a katonák közül minden kétszázadik) és írás tudatlan is feltűnően kevés (kétszázra három). A bűnügyi és közegészségi statisztika is szerfelett kedvező. Mind-ezen eredmények a műveltségi viszonyokkal állanak közvetlen összefüggésben. A magas kulturális színvonal őrizi meg Svájc lakóit attól, hogy nemzeti jellegüket elveszítsék és mindnyájan afféle alkalmi vendéglőssökké és idegen vezetőkké ne legyenek. Az idegenek száma ugyanis félmillió felé jár s ehhez számhoz jön még a tavasz végén és a nyáron a rengeteg utazó. A kis Svájc nagy hegyei közt is mivel, gazdag és szabad. Ezt csináljuk mi itt Magyarországon utánnuk.

— **Nyilatkozat.** Lapunk barátja *Biki Károly* esperes ur arra kért fel, hogy nyilatkoztassam ki, miszerint a zsinati leveleket nem ő írta. Midőn kérésének készségesen eleget teszek, az e cím alatt megjelent közleményekért a felelősséget teljesen magamra veszem.

— **A debreceni bölcsészeti fakultás, egyetem alapjairól** sok szó esik mostanában. El van mondva hogy ez alapok jelenleg 1.400,000 k. körül járnak. Azt mi is sokat halljuk, hogy ez alapok jó része az 1891/2. zsinat által elrendelt országos gyűjtés alkalmával jött össze. Hogy az ország melyik része milyen arányban járult az egyetemi alapokhoz, az azonban még mindig ismeretlen. E tekintetben érdekes dolgot állított össze *Meleg Gyula* könyvtári irnok. Az ő számítása nyomán 1898-ban a bölcsészeti (egyetem) alapok összege 1.267,561 k. és 56 fillért tett ki. Ebből kivonva a régebbi alapítványokat az országos gyűjtés alkalmával mintegy 902,740 k. és 80 fillér ajánlatott meg és (részben) fizettetett be. E 902,740 k. és 80 fillérbe adott: Tiszántul egymaga 874,650 koronát és 50 f. Dunamellék 20,597 k. és 92 f. Erdély 2,210 k. és 82 f. Dunántul 2419 k. és 50 fillért, Tiszántul 1853 k. és 6 f. Együtt a 4 kerület Tiszántul nélkül 28.090 k. és 30 f. Ime ez az összeg az, amit eddig az egyetemes ref. egyház a debreceni egyetemre adott. Ez pedig kevés, még egy tanszék fentartásának is alig egy heted része. Azért mondjuk, hogy az egyetemes ref. egyháznak még ezután kell a szent célra meghozni a maga áldozatát. A mily aránytalan a tisztántuli egyházkerülethez a másik négy kerület adománya, éppen olyan aránytalan a Tiszántuli egyházkerületen belől Debrecenhez képest a vidék gyűjtése. Ez alkalommal ezt a kimutatást is ide igtatjuk. Gyűlt Debrecenben és a debreceni egyházmegyében: 674,904 k. és 48 fillér 2. Alsószaboles adott 38.546 k. 56 f. 3. Békésbánát 29513 k. és 92 f. 4. Bereg 1309 k. és 25 f. 5. Bihar 2157 k. 16 f. 6. Ermellék 1073 k. és 92 f. 7. Felsőszaboles a Dégenfeld család és a gf. Vay alapítványával 107,920 k. 18 f. 8. *Hevesnagykunság* 4262 k. és 82 f. 9. Máramarosugocsa 1664 k. és 40 f. 10. Nagybánya 2053 k. és 70 f. 11. Nagykároly 1946 k. 74 f. 12. Nagyszalonta 3359 k. és 2 f. 13. Szatmár 2483 k. 80 f. Idegenek 1836 k. és 98 f. Külföldről 37 korona 56 fillér. A rendszeres gyűjtéssel és a debreceni egyetem megépítésével ime a kimutatásból

láthatólag még adós az egyetemes ref. egyház, de adósak a kebli egyházmegyék és a vidék is. Ezek közül a nagy magyar alföld érzi leginkább a tartozás kötelezettségét és itt indult meg az a lelkes egyetemi mozgalom, melynek szent tüzét Hódmezővásárhely után most Mezőtúr gyújtotta fel. Hogy ezek a lelkes mozgalmak ne aprózódjanak el és ne muljanak el ismételt hangszólással, hogy egyenesen egy megjelölt tanszéki alapítvány létrehozása tüzessé ki mindenütt célul. Város, egyház, iskola, testület, kaszinó, közbirtokosság, haszon vállalatok könnyen megadhatják az e célra szükséges évi 8000 koronás anuitást. A hol a város gyenge vagy adóval túlterhelt, ott a vidéket is be kell és belehet vonni. Bármily nagy az áldozat a cél megérdemli azt és az áldozat kamatja az alföldi magyarságra bőven visszatérül. Mezőtúrról lévén szó végül ide írjuk a Hevesnagykunsági egyházmegye területéről eddig begyűlt egyetemi adományokat és ajánlatokat is. 1. Rákóczi 7 k 70 f, 2. Tiszafüred 200 k., 3. Tiszaszentimre 100 k, 4. Karcagi népbank 20 k, 5. Kun hegyesi takarékos 30 k, 6. Mezőtúri népbank 10 k, 7. Tiszaszentimrei 20 k, 8. Turkevei takarékos 20 k, 9. Mezőtúri ügyvédek 157 k, 10. Dévaványa (hívek) 17 k 60 f, 11. Tiszaderzs (hívek) 9 k 38 f, 12. Tiszasas (hívek) 22 k 92 f, 13. Tiszaszalók (hívek) 12 k 90 f, 14. Tiszaszentimrei hívek 30 k, 80 f, 15. Tiszai 8 k 80 f, 16. Tizsakürth 13 k 32 f, 17. Turkeve 196 k 40 f, 18. Egyesek 106 k, 19. Nagykunmadarasi hívek 310 k, Egyház 400 k, 20. Derzsi egyház 100 k, 21. Egyesek 26 k, 22. Az egyházmegye alapítványa 1000 k, 23. Dévaványa 200 k, 24. Törökszentmiklós 400 k, 25. Tizsakürt 50 k, 26. Tiszasas 100 k, 27. Turkeve 1000 k, 28. Lelkészek és egyesek részéről (Fekete Gyula, Futó József, Gyüre László, Kajári Ferencz, Kiss Kálmán, Koháry József, Madarász Károly, Szász Károly, Szük Károly, Sarkadi Nagy Imre.) 270 k. Együtt mintegy 4262 k és 80 f. Ime ezelőtti 10–12 évi aratás mily szegényesen esett ki. Mily sok azok száma pedig akik adtak. De akik nem adtak az még több. A mostani gyűjtésből senkinek se szabad elmaradni. Azoknak akik nem adtak a dolog természeténél fogva, azoknak akik adtak szívők szerint és a cél nagysága miatt. A természetben is évenként van aratás. Nagy célokért, ha nincs elég erőnk azokat egyszerre megvalósítani, évenként szükséges meghozni az áldozatot. S magasabb cél ez idő szerint reánk nézve mint az alföldi magyarság kulturális megszervezése és a debreceni egyetemi nem létezhetik. *E nagy országos nemzeti célt pedig első sorban az alföldnek kell megvalósítani.* A kinek sok adatott, sok kívánatuk attól. Az a jó, hogy mindezt nem kell az alföldnek hangsúlyozni s hogy az egyetemi mozgalom jóformán a központban is a vidékről kap lökést. Ennek hatása az eddig elhatározott tan székelállítások és meghívások is. A melyeket, ha a vidéki mozgalom kitart és jól folyik, nyomon követi az országos akció megindultával és annak folytán az egész bölcsészeti kar felállítása. Ugy legyen.

— **Mai számunkat** egyedül Mezőtúrnak és az ottani lelkes közönségnek kívántuk szentelni azon alkalomból, hogy a debreceni egyetem ügye mellett nagy erővel és elhatározással sorompóba léptek és egy tanszéki alapítvány létesítésére mozgalmat indítottak. Ez az oka a rendes és megszokott rovatok kimaradásának és a közlemények megszakításának is, melyért úgy az íróktól, mint az olvasóktól elnézést

kérünk. Különb is ritka ellenértéket kapnak az által, hogy, hogy egy nagy magyar alföldi város életébe közvetlenül bepillanthatnak. És ez a körülmény már maga megéri ezt a különleges számot, melyben a leghivatottabb cikkirók számolnak be Mezőtúrról, az ottani egyházi iskolai és társadalmi életéről. A kép mely szépen és gonddal megírt dolgozataik nyomán előttünk kibontakozik nagyon kedvező. Ha mindennütt ily életet él a magyarság az alföld nagy városaiban, úgy bizhatunk hozzá. Bizhatunk még akkor is, ha szinte arról is értesülünk, hogy az osztályharcok és új társadalmi alakulások itt is megkezdődtek és a socialismus is jelentkezett. A hol a városi köz és egyházi társadalmi élet olyan tiszta és erős; a hol a régi nagy alkotó tényezők élén oly nagyszabású, lelkes, munkás férfiak állanak, mint Mezőtúr polgármestere dr. Kun Árpád, a lelkészek s köztük Gergely Antal és a többi vezetők: ott a socialismus is csak tovább fejlődés, mely a haladás, mivelődés és vagyinosodás folytán az egész javára érvényesül és elsimul. Még az erős városi pártusák sem veszedelem. Ha tisztán és nemesen villannak egymásra az acélpengék, akkor is csak gyógyítható sebek vagy tiszta gyűjtő szikrák lesznek a következt. Aztán ott áll a küzdők között az egyház, melyekhez nagyobb részt minden pártbeliek tartoznak. Ennek az egyháznak az élete, működése valóságos felemelő és biztató ebben a hideg fagyos világban, melyben még a természet is reakcionárius lett. De lassan lassan jó már a tavasz, az igazi a melyet várunk; megépül a magyarság és megépül a debreceni egyetem. Ugy legyen!

— **Az országos református tanáregyesület** közgyűlése. Az országos ref. tanáregyesület Budapesten husvét után tartandó közgyűlése iránt rendkívül nagy érdeklődés mutatkozik. Tömegesen jelentkeznek a résztvevő tagok az elnökségnél, mely haladéktalanul küldi a jelentkezőknek a már megérkezett vasuti kedvezményes igazolványokat. Az elnökség a szétküldött programot még egy ponttal toldotta meg s erről körlevélben értesítette a tanárcsoportokat. Nevezetesen a gyűlés 2-od napján (ápr. 26) reggel értekezletet tart az egyesület, melyben arról tanácskozik, hogy mimódon gondolja a felekezeti tanárok fizetéspótlásra a f. évi állami költségvetésbe fölvevett 200 ezer korona folyósítását?

— **Lelkész választás.** A nagybányai egyház megyébe kebeleztet mikolai ev. ref. egyház meghívás útján Szabó Bertalan batizi ref. lelkészt választotta meg. Az ifjú lelkész személyisége (néhai Szabó Károly bihari esperes fia, volt püspöki káplán) s a választás módja, remélünk engedi, hogy e sokat hányódott egyházunk és Mikola községe a régi módi jussát nem hagyó ceremóniás nemes magyarok tipikus fészke, valahára megnyugoszik és a fejlődés útjára tér. Bizony nagy ideje volna e változásnak, mert már évtizedek óta ugy ismeretes egyházi és polgári körökben és bíróságok előtt a különben derék gyülekezet, mint zavargó és papgyilkos. A lelkész és hívek, a presbiterium és a tanító, a nép és a régi nemes urak egymás közt, egymás elleni versengése az ezekből származó végnélküli perek okozták e kedvezőtlen véleményt, a mely azonban nem gátolta meg az egyház anyagi fejlődését. Szép temploma azonban még ma sincs teljesen bevégezve és egyébként is meglátszik e régi községen az utolsó évtized áldatlan küzdelme, mely Mikolának veszett híret

okozta. Mily szép pedig a régi multja. Okleveleinkben neve már 1216-ban előfordul és a Mikolayak és az azokkal rokon nemzetségek lakták, a kik közül a Szirmay, a Kölesei és Császi, Mándi, Nagy, Mészáros családok voltak a jelesebbek. E szép multhoz méltónak keli lenni a jelennek és a jövőnek, a melyet újra megalapítani és a kedvezőtlen véleményről megszabadítani, az új lelkésznek, az értelmes népnek és a régi nagy nevű ősök utódainak a község vezető embereinek a feladata. Kívánunk nekik ennek sikeres munkálására áldást és sikert.

— **Nyilvános köszönet és nyugtázás.** A Szeődemeteren Kölcsey Ferencz születése helyén építendő ref. templomra újabban a következő kegyes adományokat vettük: Mezőturi ev. ref. egyház 20 kor békési ev. ref. egyház 10 kor. hajdunánási és vésztői ev. ref. egyházak 5-5 kor. Csik Aladár vésztői ref. lelkész 2 kor, esengeri és fogarasi ev. ref. egyházak 4-4 kor érendrédi ev. ref. egyház 3 kor 80 f. szikszói és átányi ev. ref. egyházak 2-2 kor. Illyés János átányi ev. ref. lelkész, szentjánosi és mezőlaki ev. ref. egyházak 1-1 kor. Akad. tanári kar Debrecen: 6 kor. Ev. ref. főgymn. tanári kar Hódmezővásárhely: 18 k 60 f. Ev. ref. főgymn. tanári kar Kiskunhalas: 10 kor. A debreceni ev. ref. főgymn. Önképző kör gyűjtése 105 kor. Debrecen és Arad városok tanácsa 20-20 kor. Mezőtur és Cegléd városok tanácsa 10-10 kor. Miskolc város tanácsa 5 kor. Kiskunhalas város tanácsa 4 kor. 80 f. Nagykőrös város tanácsa és B.-Ujfalu község előljárósága 4-4 kor. Közhasznú szövetkezet Kolozsvár 50 kor. T. szántói Hitelszövetkezet 20 kor. Debreceni első takarékpénztár 10 kor. Darányi Ignác Bpest. 10 kor. gróf. Festetics Gyuláné Wildon (Stiria) 100 kor. id. Pappszász Lajos Pa. Penk 20 kor. Kovácsy Miklós Tasnádszántó 5 kor. Midőn e kegyes adományokat hálás köszönetünk nyilvánítása mellett nyugtazzuk, ismételten is kérjük a még több mint 800 be nem küldött gyűjtő iv birtokosait: kegyeskedjenek ezeknek lehetőleg kedvező sorsa iránt mielőbb intézkedni. Kelt Szeődemeteren, 1905. márc. 21. Kovács Zsigmond ev. ref. körlelkész, Bikfalvy Elek egyházi gondnok.

— **Szives kérelem a nagytiszteletű lelkész urakhoz.** Mélytisztelettel kérem: kegyeskedjenek az alatt közölt felhívást org.-kántoraik tudomására juttatni. *Felhívó szó az ev. ref. org.-kántortársaimhoz!* Folyó év ápril hó 4-ére Temesvárra jelzett: kántori értekezlet — mely egyesületünk megalakulását tárgyalta volna, — nem tartható meg, mivel a kartársak közül kevesen jelentkeztek. Ennek okát bármint találgassam is, sehogyszem tudom megfejtetni. Néme-lyeket lehet a nagytávolság; majd többeket: fontos ügyünk iránti közöny hallgattatott el. Bár mint legyen is e dolog; de most nem szabad egy percig sem haboznunk: kántor egyesületünk megalakításában. Kívánja ezt első sorban is Ref. Anyaszentegyházunk fejlődése; kántori auctoritásunk megteremtése. Parancsolja a rohamosan előhaladó kor; ezt várja tőlünk emberi hivatásunk; — főleg sóvárogva lesi lét érdekünk javítása. Rendes ev. ref. orgonista kántorok vagyunk 214-en! Ha tehát a mi egyházkerületünk org.-kántorai hangya szorgalommal, igaz példadással mukálódna az „Ur szőlőjében“ Anyaszentegyházunk fejlesztésén; bizonyára nem nézik behunyt szemmel más egyh. kerületeinkben lakó de hozzánk tartozó kartáraink sem, hanem hasonlóan cselekednek egyetemes egyházi országunk virágzóbbá tételében.

Ébredjünk tehát a századok óta reánk nyomasztóan ható közöny sulyos állmából; vessük le magunkról a munkátlanság nehéz bilinseit s tette kelve munkálódjunk kitartó szorgalommal! Munkálódjunk úgy hogy hivatali osztályunk ne mint ismeretlen szerepeljen az emberi társaságban; de az utókor: lelki épüléssel olvassa a történelem fényes lapjairól osztályunk dicső alkotásait. Hogy pedig nemes célunk valósulást nyerhessen, mielőbb hozzá kell fognunk dolgunk kiviteléhez. Szeretettel kérem Kartársaimat: sziveskedjenek velem tudatni egyéni felfogásuk nézetük szerint — április hó 20-ig bezárólag, — hogy Makón e vagy Hódmezővásárhelyen (mint központi tartasuk meg közelebről összehívandó egyh. kerületi) kántori értekezletünket? Hogy így a többség által meghatározott helyen s időben egyesületté alakulhassunk. Végül esdve kérem Nt. Lelkész atyáimat — miután közös cél mit hivatásunknál fogva művelni kötelességünk: — hassanak oda, hogy e nemes célu munkálódásunk — valósulást nyerhessen. Atyai jóindulatukat, szives támogatásukat kérem nemes és szent ügyünk kiviteléhez, úgy saját mint kartársaim nevében. Torontálvásárhely. (Torontál megye) Ifj. Györe Dániel.

— **Gyűjtés a Kossuth Lajos alapra.** Nem első ízben ünnepelték még főiskolánk tanítóképzőintézeti derék tanuló ifjai március tizenötödikét az idén is. Azt sem első ízben tették, hogy az ünnepély jövedelmét a főiskolai pénztárban kezelt Kossuth Lajos alapra adták. Az idei ünnepély 47 k 22 fillért jövedelmezett a megjelent közönség teljesen önkéntes adományából. Más ünnepélyt rendezők is megemlékezhetnének arról az alapítványról, melynek összege még mindig szerfelett csekélynek mondható a fölvet név nagyságához képest. . . Annál nagyobb dicsőretre méltó tanítóképzőintézetünk ifjainak buzgólkodása, kik a gondos igazgató irányítása mellett többet tudtak összegyűjteni ezzel az alkalommal is, mint a mennyi az alapítványi tőkének egy egész évi kamatját képezi. Az alaptőke a kiegészítésre váró alapok között kezeltek, s míg a közönség több figyelemre nem méltatja az alapítványt: addig jelentéktelen jövedelmével nagyobb dolgot művelni lehetlenség.

— **Fogtájást és szájbüzt azonnal megszüntet a „Plombus“** amerikai önplobázó szer. Bővebbet a lapunk mai számában közzétett hirdetésben.

Közgazdaság.

Első Leánykiházasítási egyesület m. sz. Az intézet 42-ik rendes közgyűlése március hó 30-án a tagok élénk és nagyszámu érdeklődése mellett tartott meg. Az intézet elnöke Schwarcz Ármán az ülést megnyitván, miután kegyeletes szavakkal emlékezett meg a röviddel ezelőtt elhunyt Kohn Károly alelnök személyéről, gyöngéledése folytán az elnökséget dr. Wittmann Mór alelnökre ruházta át. Az előterjesztett igazgatósági jelentés és mérleg, melyből kitűnik, hogy az intézet az 1904. évben is örvedetesen gyarapodott és hogy 1,028,053 kor. 94 fillér biztosított tőke kifizetése daczára a tartalékok 11,59464 K. 26 f-re emelkedtek a mult év 10-520,392 K 67 fillérével szemben; továbbá, hogy a kezelési feleslegből 172,618 K 36 fillérből az alapszabályszerű javadalmazások levonása után a bizt. tőkék felemelésére szánt alaphoz 86,309 K 18 f., a külön tartalékhoz 34,523 K 67 f és hiv. nyugdíj alaphoz 5000 K csatoltatott, néhány tag hozzászólása után tudomásul vétett és a felmentvény megadatott. Dr. Bácskai Albert és Kalmár Sándor szöv. tagok azon támadásokra vonatkozólag, melyeket az elmúlt esztendőben röpiratokban és hirlapi cikkekben az intézet ellen felhoztak, több írásbeli kérdést intéztek a társulat igazgatóságához. Elnöklő dr. Wittmann Mór a legbehatóbb és legtüzetesebb módon válaszolt ezen kérdésekre, még pedig az eddigi közgyűlések által jóváhagyott mérlegek és igazgatósági jelentések nyomán,

bebizonyítva azt, hogy mindezen támadások részben félreértésekben, részben pedig rosszindulaton alapszanak. A felügyelőbizottság elnöke, dr. Alexander Bernát a felügyelőbizottság nevében kijelenti, hogy éppen tekintettel ezen támadásokra, kötelességüknek tartják, hogy újból való megválasztásuk esetére, ezen tisztségükön megmaradjanak. Elnöklő dr. Wittmann Mór válaszáda egyhangulag tudomásul vétetik és dr. Grosz Sándor és Dósa Kálmán szöv. tagok indítványára az igazgatóságnak, Schwarz Ármin elnöknek, Kohn Arnold vezérigazgatónak, a felügyelőbizottságnak, a választmánynak és a hivatalnokai karnak köszönetet, bizalom és elismerést szavazott meg a közgyűlés, melynek napirendje ezzel véget ért.

Tartalomjegyzék: Elvész a nép, mely tudomány nélkül való. Gergely Antal. — Megváltás. Dr. Ferenczy Gyula. — Tárca: Mezőtúr múltja. Lic. Lencz Géza. — Mezőtúr — Debrecennek. * * * — Tanügy: Egyházi és iskolai élet. Farkas Imre. — A mezőtúri ev. ref. főgymnasium. Faragó Balint. — Felsőbb leánynevelő intézet. Arató Frigyes. — Közéletünk: Mezőtúri jótékony nőegylet. Vékony Sándor. — Közintézmények és a polgárság. Dr. Tóth Imre. — Kaszinók és közművelődési egyesület. — Borsos Károly. — Különfelek.

Felelős szerkesztő: DR. FERENCZY GYULA.

Pályásat,

a füzesgyarmati ev. ref. egyház segéd lelkész-tanítói állásra Javadalmazása: 1. Mint káplán-nak 1000 kor. 2. Mint tanítónak 800 kor. összesen 1800 kor. az egyház pénztárából havi előleges részletekben. 3. Egy szobából álló butorozott lakás. Kötelessége: A kápláni teendők mellett egy osztott, esetleg osztatlan iskola ve-

zetése. Pályázati kérvények 1905. év június hó 1-ig alulirothoz adandók be. Az állást 1905. július 1-én el kell foglalni. Theológiát végzett, de még kápláni vizsgát nem tett pályázók bizonyítványaikat utólagosan 15. beküldhetik.

Füzesgyarmat, (Békés m.) 1905. április hó 5.

Kovács Károly
ev. ref. lelkész.

Pályásat.

A bihari ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet csatári lelkészi állásra. A javadalom, mely szántó, kaszáló és legelő föld, továbbá termény és szolgálmányokból áll. — állami fizetékkiegészítéssel 1600 korona, s így az egyház negyedik osztályu. Megjegyezvén, hogy a régibb föld után az egyház, a püspökségi uradalomtól ajándékozott 34 hold és 800 ööl (1600 ööl-el számítva) szántó, kaszáló és legelő föld után pedig adót a lelkész fizet. Pályázni akarók szabályszerűen fölszerelt kérvényeiket a f. évi május hó 3. napjáig Sulyok István ev. ref. espereshez Nagyváradon (u. p. helyben) nyujtsák be.

Debrecen, 1905. évi apr. 4.

Kiss Áron
püspök.

Hasznos és kell tudni mindenkinek,

hogy Debrecenben, Piac-utca 51. sz.

a Csanak fűszer üzlete mellett levő

Ruha Csarnok feloszlik

és az ott rakáron levő minden alkalomra szükséges

férfi- fiu és gyermek ruha

míg a készlet tart mesés olcsó árért lesz eladva.

Mindenki ragadja meg ezen alkalmat mert ott kevés

pénzért nagy bevásárlást tehet.